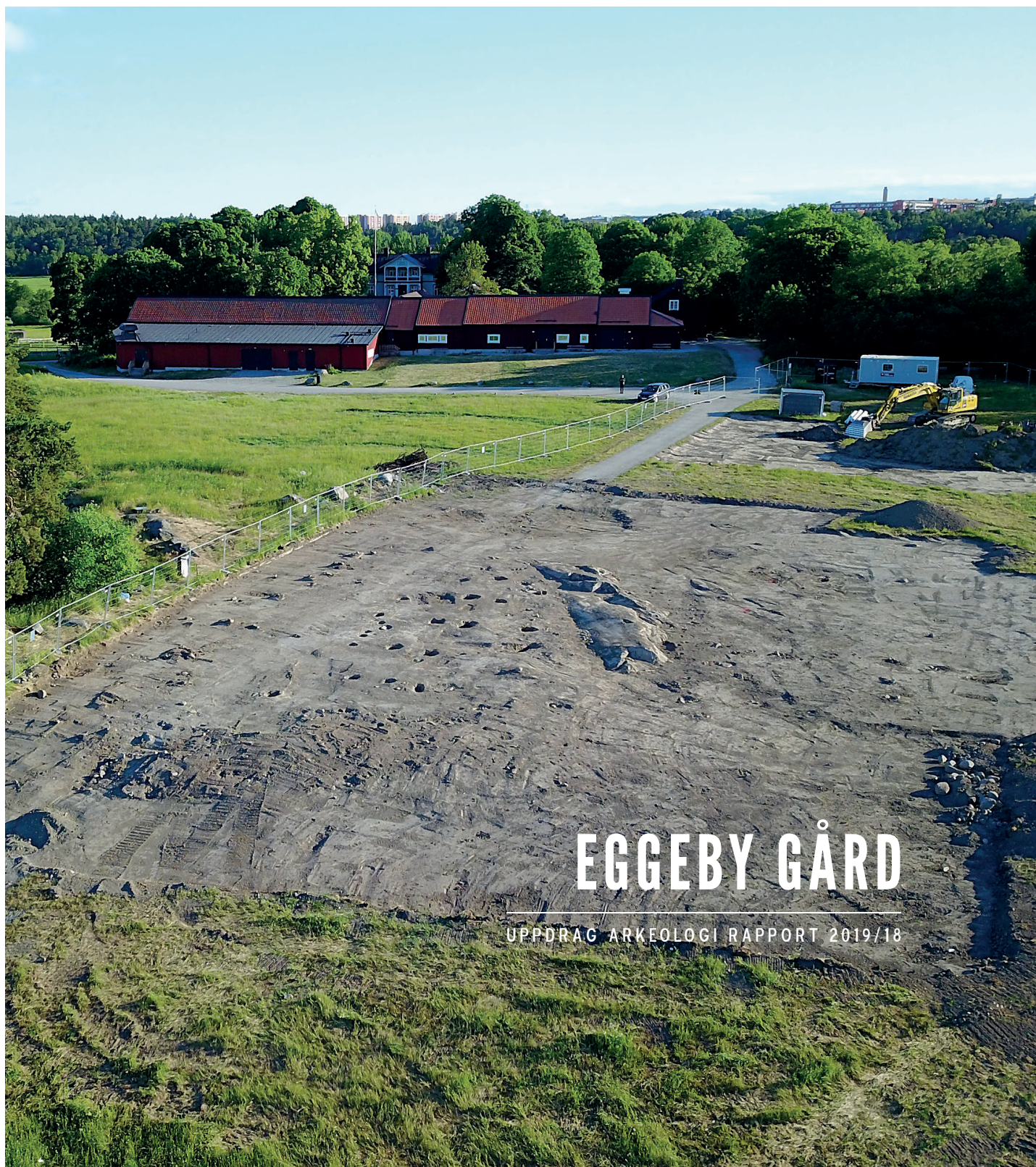

ARKEOLOGISK UNDERSÖKNING
UPPLAND
STOCKHOLMS LÄN
STOCKHOLMS KOMMUN
FASTIGHETEN AKALLA 4:1
L2012:233/RAÄ STOCKHOLM 1058

JOHAN RUNER

EGGEBY GÅRD

UPPDRAG ARKEOLOGI RAPPORT 2019/18

Administrativa uppgifter

Länsstyrelsens beslut, dnr:	43111-49507-2017 (2018-05-04)
Uppdrag arkeologi projektnr:	18015
Landskap:	Uppland
Län:	Stockholm
Kommun:	Stockholm
Socken:	Spånga
Fastighet:	Akalla 4:1
Fornlämning:	L2012:233/RAÄ Stockholm 1058
Uppdragsnr Fornreg:	201800155
Koordinatsystem:	SWEREF 99 TM
Typ av undersökning:	Arkeologisk undersökning
Undersökt yta:	2025 m ²
Projektgrupp:	Johan Runer (projektledare) Lars Andersson (biträdande projektledare) Richard Grönwall Rebecka Jonsson John Wändesjö
Makrofossilanalys:	Jens Heimdahl (Statens Historiska museum)
Vedartsbestämning:	Ulf Strucke (Antraco)
14C-analys:	Ångströmlaboratoriet (Uppsala universitet)
Konservering:	Max Jarehorn (Oxider)
Företagare:	Stockholms stad, fastighetskontoret
Undersökningsperiod:	21 maj – 8 juni 2018
Arkivmaterial:	ATA
Fynd:	Ja

Rapporterna från Uppdrag arkeologi är färgkodade:

- arkeologisk kontroll
- arkeologisk utredning
- arkeologisk förundersökning
- arkeologisk undersökning

Creative Commons erkännande Publik licens 4.0, undantaget Lantmäteriets kartmaterial.

Fotografier: Uppdrag arkeologi (om annat ej anges)

Omslagsbild: Undersökningsområdet med Eggeby gård i bakgrunden. Från söder.

Producerad av Uppdrag arkeologi i Sverige AB.

Stockholm 2019.

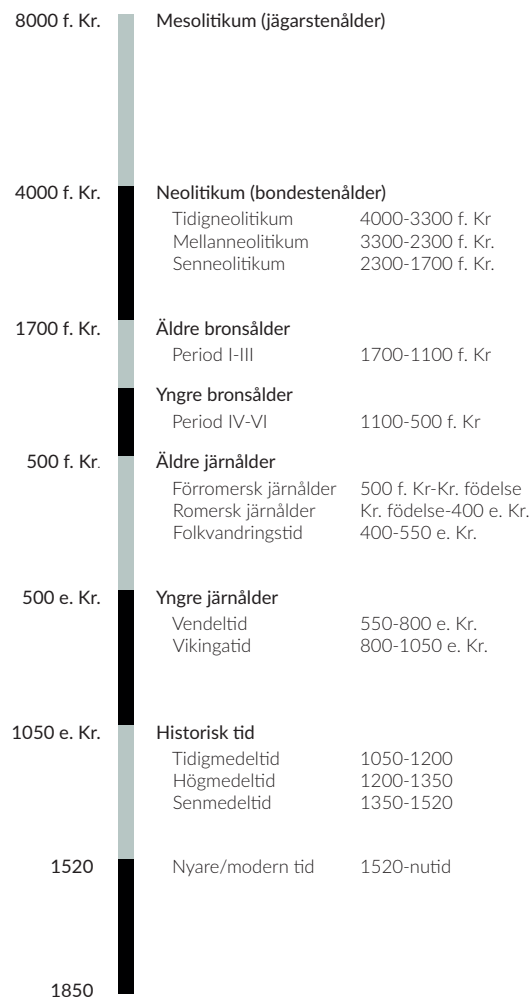
EGGEBY GÅRD

ARKEOLOGISK UNDERSÖKNING
UPPLAND
STOCKHOLMS LÄN
STOCKHOLMS KOMMUN
FASTIGHETEN AKALLA 4:1
L2012:233/RAÄ STOCKHOLM 1058

JOHAN RUNER

UPPDRAG ARKEOLOGI RAPPORT 2019/18

Arkeologisk periodindelning

Innehåll

Sammanfattning	7
Bakgrund	8
Antikvarisk bakgrund	8
Topografi och fornlämningsmiljö	8
Tidigare undersökningar	8
Genomförande	10
Syfte och frågeställningar	10
Metoder och arbetsmoment	10
Dokumentation	10
Fyndstrategi	11
Analyser	11
Förmedling	11
Resultat	12
Undersökningsområde och omfattning	12
Treskeppigt långhus	12
Mindre byggnad	17
Övriga anläggningar, lager och fynd	18
Recenta anläggningar och störningar	19
Förmedlingsresultat	19
Tolkning av resultaten	20
Eggeby ur ett lokalt och regionalt perspektiv	24
Referenser	25
Bilagor	
1. Anläggningar och kontexter	
2. Fynd	
3. Makrofossilanalys	
4. Vedartsanalys	
5. 14C-analys	
6. Konserveringsrapport	
7. Populärvetenskaplig sammanfattning	

Sammanfattning

Under försommaren 2018 genomfördes en arkeologisk undersökning av boplatslämningen L2012:233/RAÄ Stockholm 1058. Undersökningen var föranledd av att Stockholms stad planerade att uppföra ett utomhusbad på platsen.

L2012:233/RAÄ Stockholm 1058 visade sig utgöra spår av en folkvandringstida gård i form av ett treskeppigt långhus och (minst) en mindre byggnad. Det kunde också konstateras att gården hade brunnit.

Vid undersökningen påträffades även ett runstensfragment från sen vikingatid, i ett lager med medeltida/tidigmoderna fynd. Lagret, tillsammans med enstaka andra anläggningar, ska eventuellt kopplas till en eller flera medeltida/tidigmoderna ekonomibyggnader inom undersökningsområdet.

*Fig. 1. Översiktskarta med läget för Eggeby gård markerat.
Skala 1:200000.*

Bakgrund

Antikvarisk bakgrund

Inför uppförandet av ett nytt friluftsbad vid Eggeby gård beslutade länsstyrelsen i Stockholm att en arkeologisk undersökning behövde genomföras av L2012:233/RAÄ Stockholm 1058 (Lst beslut 43111-49507-2017). Fornlämningen var registrerad som en boplatz preliminärt daterad till äldre järnålder. Den arkeologiska undersökningen genomfördes under maj-juni 2018. Kostnadsansvarig företagare var Stockholms stad, Fastighetskontoret.

Topografi och fornlämningsmiljö

Undersökningsområdet (UO) utgjordes av gräsbevuxen före detta åkermark belägen i en svag sydsluttning, ca 18-19 meter över havet. Genom UO gick en gång/cykelväg (fig. 4, 5 och 8).

Fig. 2. Runstenen U 69 vid Eggeby gård.

På ett mindre impediment direkt väster om UO finns spår av fossil åker i form av terrasskanter registrerade som "övrig kulturhistorisk lämning" (L2013:2393/RAÄ Stockholm 257). Terrasser registrerade under samma lämningsnummer finns även längre västerut (fig. 4).

På ett trädbevuxet impediment drygt hundra meter norr om UO ligger ett gravfält bestående av ett trettiotal runda stensättningar (L2014:8177/RAÄ Spånga 282:1). Direkt öster om gravfältet finns en cirka tjugo meter lång stensträng (L2013:2410/RAÄ Stockholm 259).

I nordöst, strax utanför UO, står en runsten som omnämner en bro (L2014:8293/RAÄ Spånga 153:1/U 69, fig. 2 och 4). Runstenen är återupprest i sen tid, men kan antas stå relativt nära sitt ursprungliga läge.

Tidigare undersökningar

Den aktuella lämningen påträffades vid en arkeologisk utredning etapp 2, under hösten 2016 (Runer 2017a). Med anledning av att Stockholms stad utvidgade exploateringsområdet genomfördes också en kompletterande utredning etapp 2, under hösten året därpå (Runer 2017b). Vid den senare utredningen påträffades inget av antikvariskt intresse.

Fig. 3. Undersökningsområdet innan undersökning, från öst.

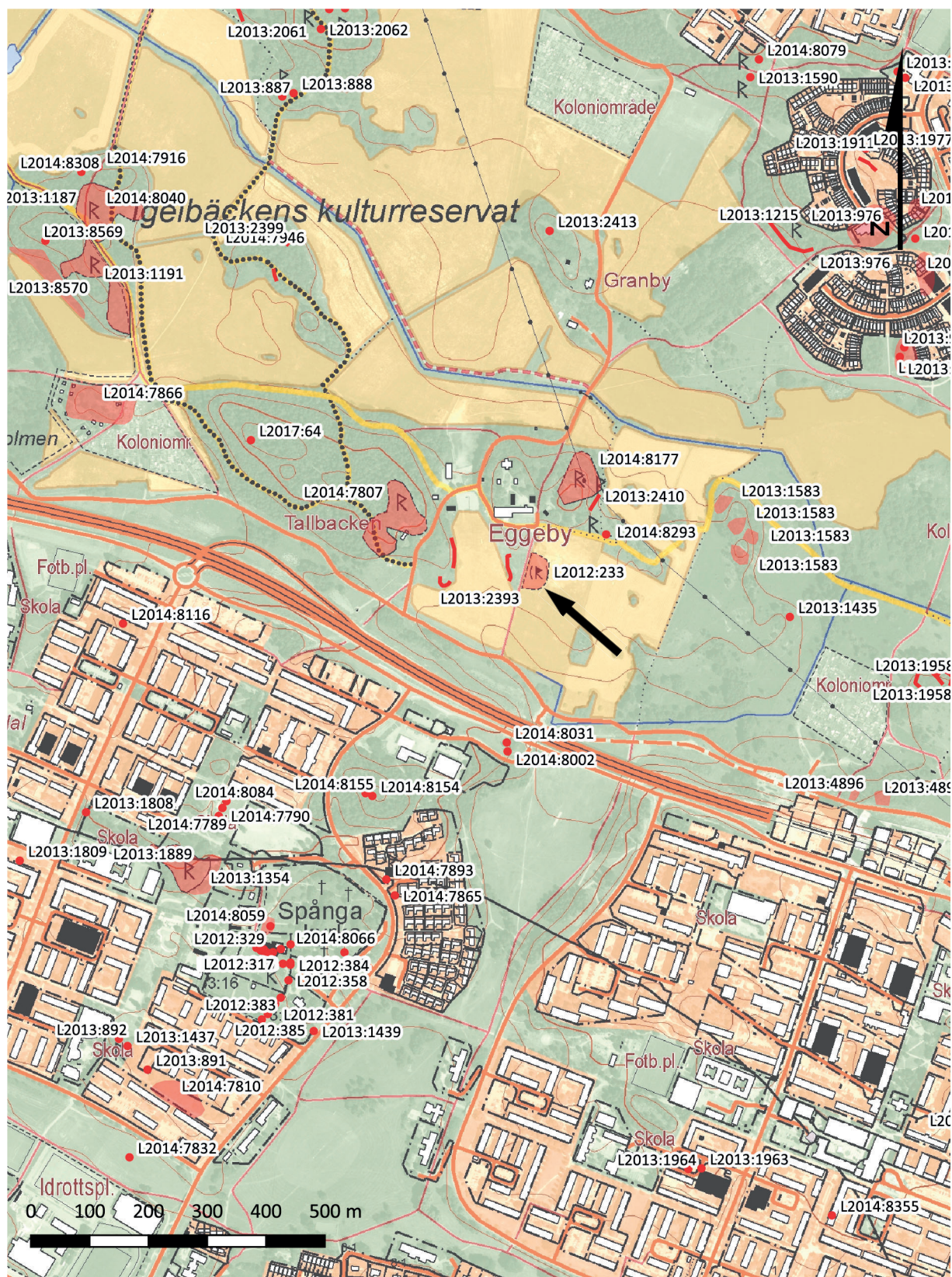

Fig. 4. Fastighetskartan med registrerade lämningar i kulturmiljöregistret markerade med rött. Läget för fornlämning L2012:233 markerat med svart pil i kartans mitt. Skala 1:10000.

Genomförande

Syfte och frågeställningar

Det övergripande syftet var att genomföra en undersökning av vetenskapligt god kvalitet, för att utvinna ny kunskap om lämningarna på platsen.

Frågeställningar

1. Hur stor är boplaten (gäller delen inom det angivna undersökningsområdet)?
2. Till vilken tid hör boplaten?
3. Finns det olika tidsperioder representerade inom lokalen, t.ex. olika faser i bebyggelsen?
4. Förekommer olika hustyper inom ytan och går de i så fall att funktionsbestämma?
5. Hur har boplaten nyttjats? Rör det sig t ex om en permanent bosättning eller en mer tillfälligt nyttjad lokal? Finns det spår av specialiserat hantverk inom ytan?
6. Finns det spår av odling och/eller hantering av spannmål på platsen?
7. Vilka djurarter finns representerade? Matavfall? Slaktspår? Anatomisk fördelning? Marina inslag?

Metoder och arbetsmoment

Fornlämningen var inte arkeologiskt förundersökt, vilket innebar att dess faktiska utbredning var okänd. Undersökningen inleddes med maskinavbaning ned till anläggningsnivå, där lämningens utbredning inom berört planområde fastställdes.

Vid undersökningens inledning utgjorde den befintliga gång/cykelvägen undersökningsområdets västra begränsning (fig. 5). I ett senare skede vidgades dock detta, enligt företagarens önskemål, till att även omfatta vägen och området närmast väster om denna. Den totala avbanade ytan kom därmed att omfatta cirka 2 000 m².

Schaktmassor placerades i anslutning till undersökningsområdet, på av företagaren anvisad plats. För transport av schaktmassor användes en dumper.

Efterhand som ytan avbanades vidtog undersökning av anläggningar och kulturlager. Samtliga anlägg-

ningar och lager som bedömdes vara förhistoriska metalldetekterades. Ytor och lämningar med tydlig koppling till konstruktioner prioriterades. Övriga lämningar undersöktes mer extensivt.

Enligt önskemål från Stockholms stad lämnades ytan öppen efter avslutad fältundersökning.

Fig. 5. Undersökningsområdet öster om gångvägen avbanat med grävmaskin. Från sydöst.

Dokumentation

För prioriterade ytor och lämningar genomfördes undersökningen med kontextuell metod. En kontext utgör ett fysiskt spår som tolkas som resultatet av en i tid och rum avgränsad sammanhållen händelse. Kontexterna är de minsta meningsbärande dokumentationsenheter. Varje bestämd kontext beskrevs och tolkades separat.

Kontexterna kan utgöras av en nedgrävning, en konstruktion eller ett lager. Den använda metoden innebar att en anläggning kunde uppdelas i flera ingående kontexter, exempelvis ett stolphål, som kunde ha flera ingående kontexter i form av till exempel nedgrävning, skoningssten (=konstruktion) och fyllning (=lager). För fyllning i stolphål avser primär fyllning en fyllning som bedömts ha tillkommit då stolphålet var i bruk, sekundär fyllning avser en fyllning som bedömts ha tillkommit efter att stolphålet tagits ur bruk.

För ej prioriterade ytor och lämningar har en förenk-

lad metodik använts, där fysiskt avgränsade och friliggande kulturella företeelser som stolphål, hårdar och konstruktioner har dokumenterats på anläggningsnivå. Det innebär att enskilda kontexter här ej har brutits ut och dokumenterats separat, utan anläggningarna har givits en övergripande beskrivning och tolkning.

Samtliga kontexter och anläggningar mättes in med RTK-korrigerad GPS, fotograferades samt beskrevs i text.

Fyndstrategi

Fynd insamlades i syfte att besvara uppställda frågeställningar. Recenta fynd gallrades i fält.

Utvalda metallfynd har konserverats.

Analyser

Makrofossilanalys genomfördes för att svara på frågeställning 4, 5, 6, samt för att eftersöka lämpligt material för ^{14}C -analys.

Vedartsanalys genomfördes i syfte att identifiera lämpligt material för ^{14}C -analys, samt för att identifiera material tillhörande undersökta huskonstruktioner.

I syfte att besvara frågeställningar 2, 3, 5 genomfördes ^{14}C -analyser.

En osteologisk analys avsåg att genomföras i syfte att utveckla ett resonemang kring frågeställningarna 5 och 7.

Förmedling

Förmedlingen utgick från ett lokalhistoriskt perspektiv, med ett särskilt fokus på vad som är likt respektive olik med att leva i området då och nu.

Målgrupper för den publika verksamheten utgjordes

av boende i närområdet, närbelägna skolor samt besökande allmänhet till Eggeby gård. Kontakter upprättades med Eggeby gård Järva folkets park för planering av samverkan mellan parkens verksamhet och visningar av den arkeologiska undersökningen. Vidare togs kontakter med Naturskolan efter samråd med Stockholms kommun. Lokal massmedia kontaktades och ett pressmeddelande distribuerades inför fältundersökningen.

De publika aktiviteterna utgjordes av visningar av pågående undersökning, skyltning och information i anslutning till undersökningsområdet samt löpande rapportering och dialog via sociala medier (Facebook och Instagram). En skylt placerades invid gång/cykelvägen, i anslutning till undersökningsområdet, väl synligt för förbipasserande, med information om undersökningen och aktuella visningstider (fig. 6). I anslutning till skylten fanns även ett ställ med en enkel folder om undersökningen, med tillhörande information om visningar. Informationsfoldern var även möjlig att ladda ner från Uppdrag arkeologis hemsida.

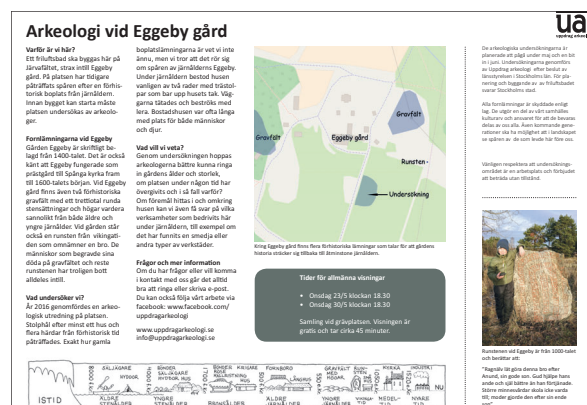

Fig. 6. Informationsskylt placerad vid undersökningsområdet i samband med fältarbetets genomförande.

Resultat

Undersökningsområde och omfattning

Den avbanade och undersökta ytan omfattade 2 025 m² (fig. 8 och 9). Totalt påträffades och undersöktes 85 stycken anläggningar och 10 separata lager (bilaga 1). Anläggningarna utgjordes av 67 stolphål, två pinnhåll och sju härdar. Nio anläggningar avfärdades efter undersökning. Av lagren var tre kulturlager, fyra var mindre lager/kulturlagerrester, ett var ett kulturpåverkat moränlager. Ploggång och underliggande naturlig lera/morän dokumenterades också.

Sammantaget dokumenterades 130 kontexter som ingick i anläggningar, främst stolphål. Det rör sig om nedgrävningar för stolphål, stolphålsfyllningar och stenskoningar. En sten som tolkades ha fungerat som tröskel dokumenterades separat.

Fig. 7. Arbetsbild från undersökningen.

Av naturliga företeelser dokumenterades en låg och rundad nord-sydlig bergsklack, samt ytterligare en liten bergsklack strax öster därom. Vidare inmättes ett 20-tal större friliggande stenar som bedömdes vara markfasta.

Sammantaget uppgick antalet insamlade och registrerade fyndposter till 21, varav två utgjordes av bränd lera, sex av järn, ett av bly, ett av slagg/förslaggad lera, fyra av keramik, och sex av sten (bilaga 2).

Fem metallfynd har konserverats (bilaga 6).

Cirka 25 jordprover insamlades, varav 10 genomgick makroskopisk analys (bilaga 3).

Sju vedartsbestämningar har genomförts (bilaga 4).

Åtta ¹⁴C-analyser har genomförts (bilaga 5).

Eftersom inget analyserbart osteologiskt material påträffades vid fältundersökningen kom den osteologiska analysen att utgå.

Treskeppigt långhus

Spår av ett treskeppigt långhus påträffades under ploggången, i (och på) den naturliga leran, och i öster nära invid bergsryggen, i den där befintliga siltiga/sandiga/grusiga moränen (fig. 8, 9, 10 och 11).

Tio stolphål var parvis placerade med jämna inbördes avstånd, och kan bestämmas ha fungerat för husets gavlar och takbärande stolpar (A781 m. fl.). Avståndet mellan stolparna i respektive par var, mätt från stolphålens mitt, cirka 1,5 meter. Avstånden mellan stolphålsparen var från norr till söder: 3,6 meter – 4,5 meter – 4,1 meter – 4,1 meter.

Stolphålen i det centrala stolpparet utgjorde de största i den takbärande konstruktionen, med en diameter på 0,8-0,9 respektive 1-1,14 meter. Övriga stolphål hade en diameter på 0,55-0,8 meter. Stolphålens bevarade djup varierade mellan 0,35-0,57 meter. Samtliga stolphål innehöll skoningssten.

Ytterligare 15 stolphål kan antas ha fungerat för husets väggstolpar (A1843 m. fl.). Dessa var som regel betydligt mindre och grundare än de för de takbärande stolparna. Stolphålen i den västra vägglinjen var nedgrävda i den underliggande leran, och därmed

Fig. 8. Schaktplan med påträffade anläggningar och lager. Endast punktinmätta fynd redovisade i planen. För samtliga fynd se bilaga 2. Skala 1:300.

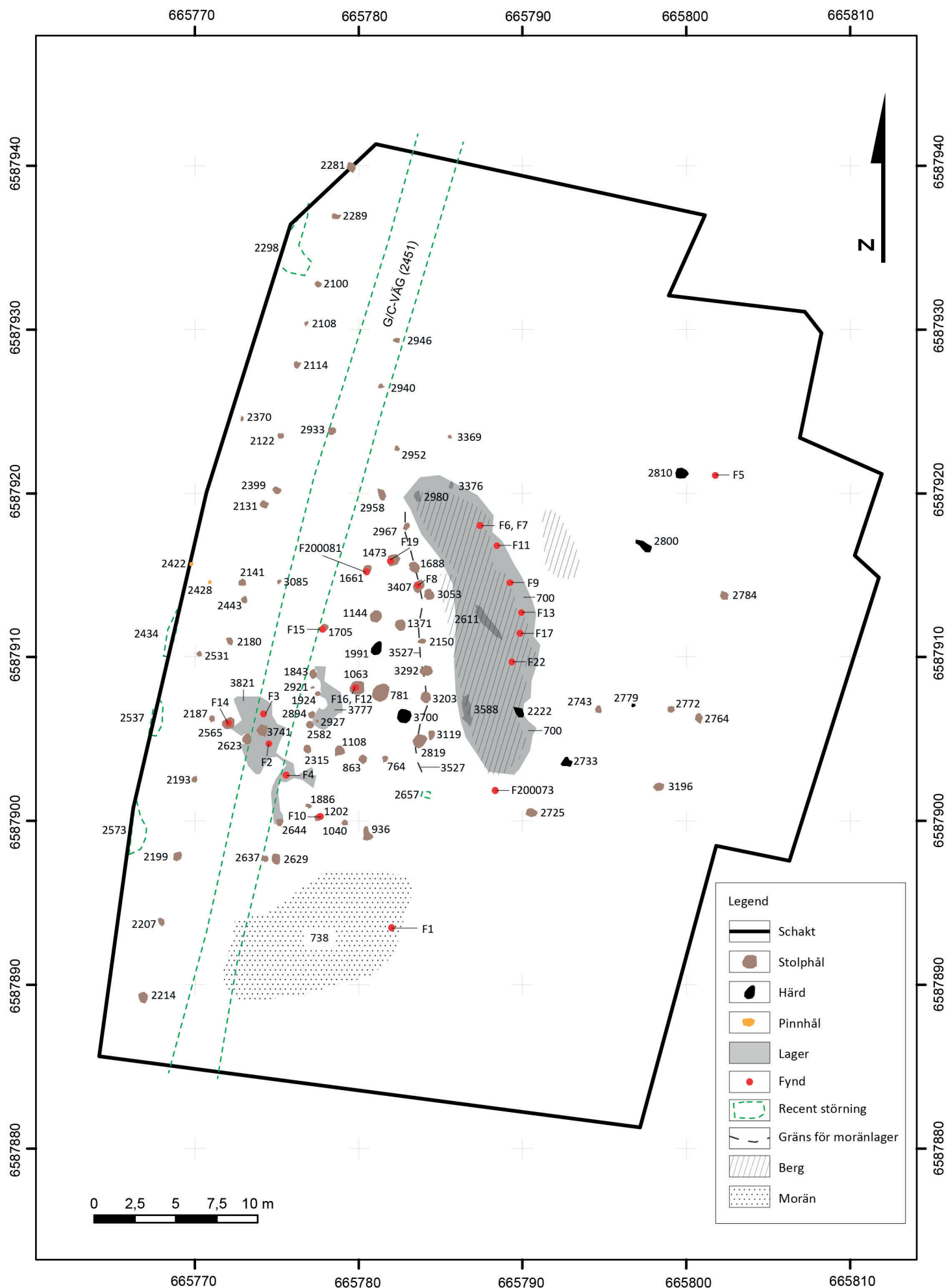

Fig. 9. Lofoto av undersökningsytan. Strax nedanför bergklacken inom ytans centrala del ses stolphålen till det treskeppiga långhuset. Öst är ungefärligen uppåt i bild.

tydliga. Diametern varierade mellan cirka 0,3-0,45 meter. Det bevarade djupet var 0,1-0,32 meter. I linje med den östra vägglinjen vidtog morän i form av lösare silt och sand med steninblandning, och stolphålen här har därför sannolikt blivit större än de i den västra vägglinjen då de en gång grävdes, och de var därför också delvis otydliga och svåra att avgränsa vid undersökningen. Storleken var cirka 0,4-1 meter i diameter i ytan, och det bevarade djupet 0,2-0,55 meter. Samtliga stolphål innehöll stenskoningar.

I västra vägglinjen, förskjuten mot söder, har troligen en ingång till huset funnits. Här var en väggstolpe tydligt något indragen (A1924). Inskjuten cirka 0,4 m från vägglinjen fanns här en större flat sten (A2910), cirka 0,6 x 0,35 m, som tolkas att ha varit delvis nedgrävd. I anslutning till stenen fanns ett mindre kulturlager, som tolkades vara avsatt inne i huset, i anslutning till ingången. Lagret bestod av ett tunt skikt humus, kol- och sotblandad lera, med inslag av

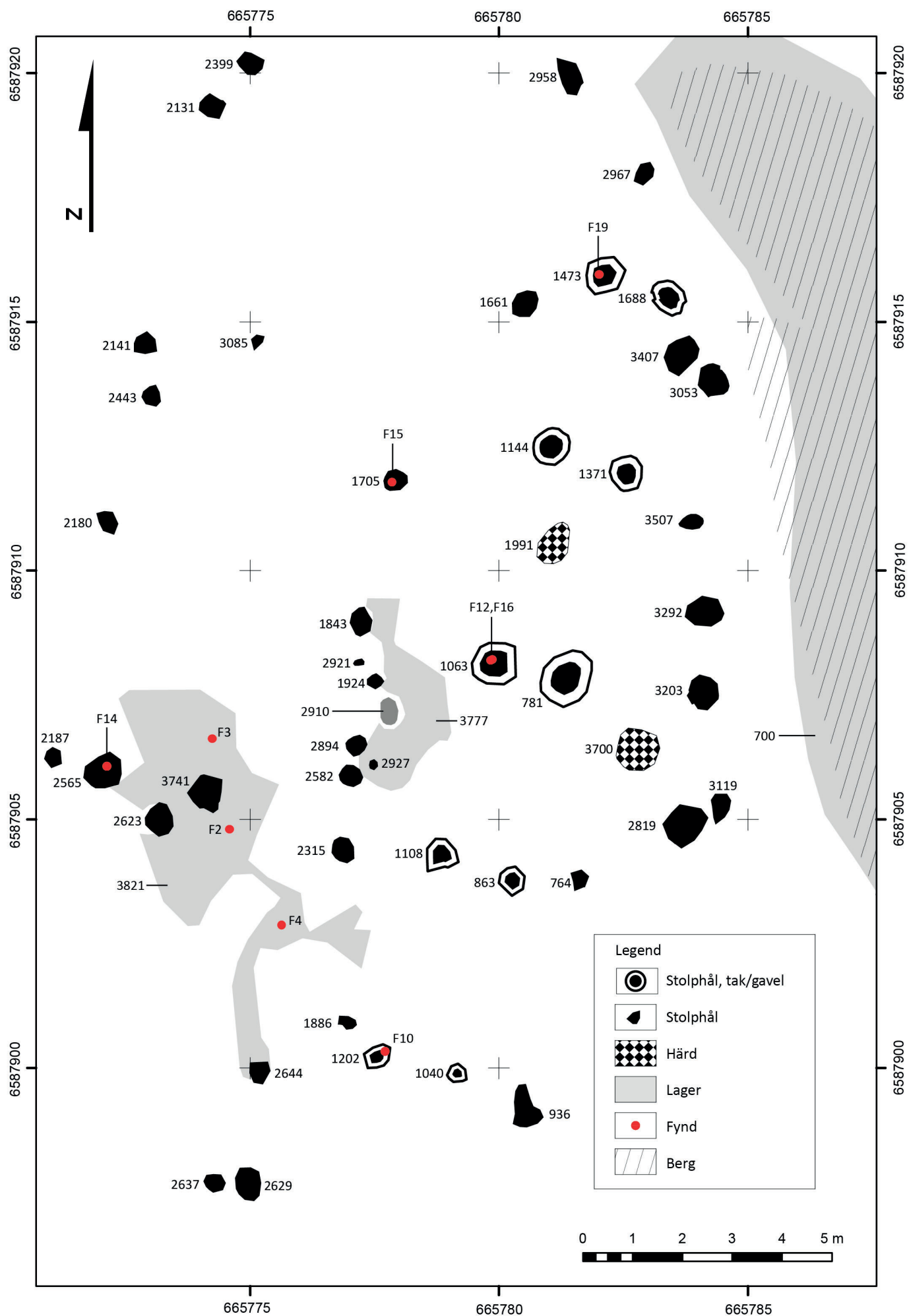
grus och mindre stenar. Ett par osäkra störhål (A2921, A2927) har kanske också varit relaterade till ingången.

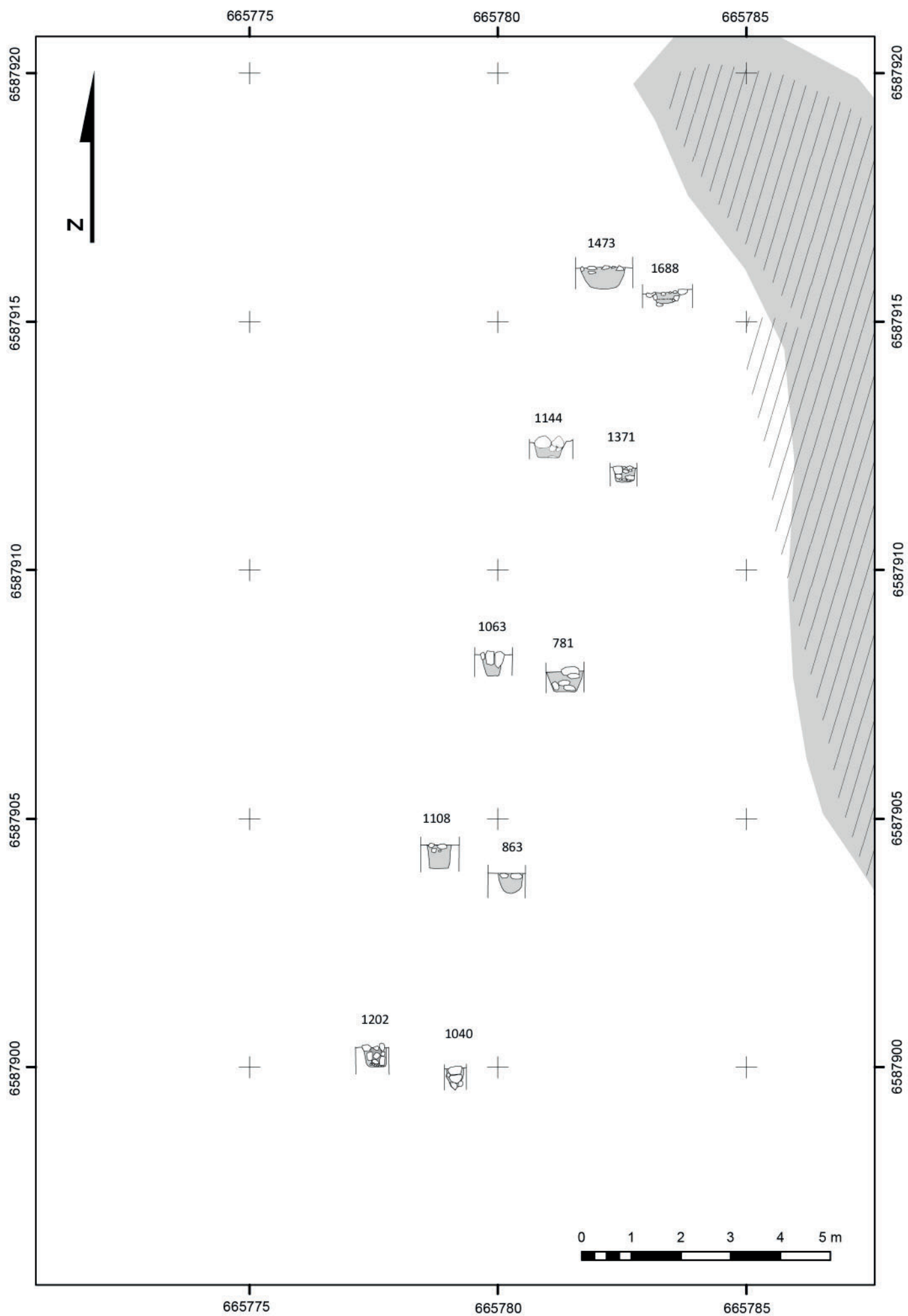
I husets mittaxel, förskjuten mot norr, fanns botten av en hård i form av skörbränd sten och kol (A1991). Hårdresten var cirka 0,9 x 0,6 meter stor. Kolet utgjordes av aspvod, och en makrofossilanalys visade på förekomst av fragmenterade brända ben.

I jordprov från fyllningen i ett par takbärande stolphål (A781, A1371) påträffades björkved.

Ett jordprov från det västra stolphålet i det andra bockparet söderifrån (A1108) analyserades, och här påträffades ett par förkolnade sädeskorn – ett från havre och ett så hårt bränt att det inte gick att identifiera, samt åkerogräs som snärjmåra och skräppa. Även ett prov

Fig. 10. Detaljplan över ytan med treskeppigt hus med anläggningar, lager och fynd. Skala 1:100.

från fyllningen i det västligaste stolphålet i det sydligaste bockparet (A1202) innehöll åkerogräs (snärjmåra) och fragment av obrända djurben (bilaga 3).

Fynd

En möjligen slipad sten (F19) påträffades i husets norra del, i fyllningen i det nordvästligaste takbärande stolphålet (A1473).

Ytligt i fyllningen till det takbärande stolphålet A1063 påträffades vad som sannolikt utgör tångedelen till en avbruten järnkniv (F12, fig. 12).

Fig. 12. Del av kniv av järn, F12.

I fyllningen i stolphålet för en takbärande stolpe (A1063), liksom i stolphålet för en väggstolpe i väster (A1705) påträffades några enstaka keramikskärvor (F16 respektive F15).

I fyllningen i det sydvästligaste stolphålet för en takbärande stolpe (A1202) tillvaratogs bränd lera/möjligen lerklining (F10).

I slutningen direkt söder om platsen för huset, i det lösa moränlagret (A738), påträffades cirka hälften av en rund, spräckt löpare och/eller knocksten (F1, fig. 13).

Datering

Ett sädeskorn påträffat i fyllningen i det sydvästligaste stolphålet A1202 för takbärande stolpar har ¹⁴C-daterats: 2 sigma ger 95,4% sannolikhet för intervallet 410-560 e. Kr., 1 sigma ger 68,2% sannolikhet för intervallet 420-540 e. Kr (Ua-62565). Även aspved från husets hård har ¹⁴C-daterats: 2 sigma ger 95,4%

Fig. 11. Sektionsritningar över takbärande stolphål i det treskeppiga huset. Skala 1:100.

Fig. 13. Del av knocksten/löpare, F1.

sannolikhet för intervallet 400-550 e. Kr., 1 sigma ger 68,2% sannolikhet för intervallet 420-540 e. Kr. (Ua-62274).

Tallträ som påträffades i den sekundära fyllningen i husets största stolphål, det mittersta takbärande stolphålet i öster (A781), har ¹⁴C-daterats till 90 f.Kr-70 e.Kr (2 sigma 95,4%; Ua-62272).

I den troligen sekundära fyllningen i stolphålet A1843 i den västra vägglinjen påträffades kol från tall som ¹⁴C-daterades till intervallet 240-390 e. Kr. (2 sigma 95,4% sannolikhet; Ua-62273).

Mindre byggnad

I sydväst invid lämningarna av det treskeppiga långhuset fanns tre större stolphål (A2565 [0,74-0,8 m diam], A2623 [0,56-0,7 m diam], A3741 [0,8-0,9 m diam]) som sannolikt utgör spår av en mindre byggnad (fig 10). I stolphålsfyllningen i A3741 fanns kol som tolkades härröra från stolpen. Ett analyserat vedartsprov visade på ett mycket stort antal småfragment av ek samt ett litet antal större kolstycken från kärnved av välvuxen ek.

Kring de tre stolphålen fanns ett kulturlager (A3821) Kulturlagret framrensades och undersöktes delvis. Det kunde konstateras sträcka sig fram till, och sluta mot, västra vägglinjen för det treskeppiga huset. Ett vedartsprov visade att lagret innehöll kol av ask, ek

och tall.

Kulturlagret A3821 sträckte sig även mot söder ned till en grupp med tre mindre stolphål (A2644, A2626, A2639). Då de var anlagda i övre delen av en tydlig sydlänt sluttning är det inte sannolikt att de hör samman med den mindre byggnaden, däremot att de är samtida.

Fynd

I kulturlagret (A3821) påträffades keramik med

Fig. 14. Keramikfragment med eventuell matskorpa, F2.

möjlig matskorpa (F2, fig. 14), ett fossil (F3) samt två delar av skiffer av vad som sannolikt varit ett bryne (F4).

I fyllningen i stolphål A2565 tillvaratogs ett stycke sintrad/förslaggad lera (F14).

Datering

Askträ ur kulturlagret ¹⁴C-daterades till intervallet 400-550 e. Kr. (2 sigma, 95,4% sannolikhet; 1 sigma ger 68,2% sannolikhet för intervallet 410-540 e. Kr e. Kr.; Ua-62277).

En datering av kol på ekträ från stolphålet A3741 visade på intervallet 250-410 e. Kr. (2 sigma, 95,4% sannolikhet; Ua-62275).

Övriga anläggningar, lager och fynd

En härdgrop (A3700) påträffades på platsen för det treskeppiga huset.

Ett mindre lager (A2611), som till stor del utgjordes av lagda knytnävsstora stenar, var beläget i en svacka uppe på den nord-sydliga låga bergsrygg som fanns inom undersökningsområdet. Vid rensning av lagret påträffades modernt buteljglas och en platskam. Samma utseende, med lagda mindre stenar, hade även ett mindre lager invid bergsryggen i sydväst (A3588). Här påträffades inga moderna fynd. Ett omrört kulturlager (A700) framkom under den moderna ploggången kring och delvis över bergsryggen. Det innehöll fynd av både modernare och äldre karaktär.

I undersökningsområdets östra del fanns fyra stolphål i en närmast öst-västlig rad (A2743 m. fl.) vilket indikerar någon form av konstruktion, kanske en hägnad.

En relativt vällagd och välanvänd mindre härd (A2222), uppbyggd av delvis nedgrävda stenar, var anlagd mot berget i sydöst. Härdens relation till kulturlaget (A700) var svårbestämd, men snarast var den äldre än detta eftersom lagret inte kunde konstateras finnas under härden. Ett ytterligare tjugotal anläggningar och lager som var ensamliggande har inte kunnat dateras eller ges ett meningsfullt sammanhang. Sannolikt, på grund av utseende och frånvaro av sentida fynd, är dock flertalet tillkomna före år 1850.

Fynd

I kulturlager A700, som fanns kring bergsryggen, påträffades ett blysigill, som troligen bland annat haft texten "Stockholm". Det ska gissningsvis dateras till

Fig. 15. Runstensfragmentet F22.

1800-tal (sigill för utsädesäck el dyl) (F13). Vidare påträffades en del av vad som troligen varit en tidig-modern fällkniv (F17), en större smidd järnring (F6), en mindre järnring (möjligen ringbrynjering?) (F9), ett hästskosöm (vintersöm) av äldre typ (F11) och ett stycke bränd lera (lerklining) (F7). Det mest uppse-endeväckande fyndet i lagret utgjordes av ett frag-ment av en runsten i röd sandsten (F22, fig. 15).

I botten av ploglagret invid södra delen av bergsryg-gen påträffades ett långt gångjärn av tidigmodern typ (F200073).

Ytterligare två fynd tillvaratogs som lösfynd i plog-gången. Det rörde sig om en mindre bit vitgrå flinta (F5) och en skärva av yngre rödgods (F200081).

Datering

En ^{14}C -datering av förkolnade örtdeklar visar att hård-gropen (A3700) mest sannolikt ska dateras till tiden kring år 400 (2 sigma ger 95,4% sannolikhet för inter-vallet 330-540 e. Kr., 1 sigma ger 58,8% sannolikhet för intervallet 380-430 e. Kr.; Ua-62566).

Fynd i lager 700 talar för att det i grunden bör röra sig om ett äldre/medeltida kulturlager, som pålagrats och omrörts långt fram i tiden.

Recenta anläggningar och störningar

Femton stolphål, som var belägna i en rad direkt väster om den befintliga gång/cykelvägen, kunde bestämmas vara recenta (A2108 m. fl.).

Sex sentida störningar dokumenterades, varav en utgjordes av den befintliga gång/cykelväg som löpte i nord-sydlig riktning över undersökningsytan. Av övriga sentida störningar utgjordes fyra av störningar/nedgrävningar med recent skräp längs undersöknings-ytans västra begränsning samt nedgrävningen till ett betongfundament för en parkbänk.

Förmedlingsresultat

Totalt har fyra längre facebookinlägg samt ett antal inlägg på Instagram publicerats. Facebookinläggen har sammantaget nått ut till 7150 personer.

Fig. 16. Guidad visning av undersökningen för skolelever.

Ytterligare inlägg på sociala media planeras i samband med att denna rapport godkänns.

En artikel om utgrävningen publicerades i e-tidningen Syre.

I samband med det ovanliga fyndet av ett runstens-fragment publicerades ett antal artiklar och notiser, bland annat i Populär arkeologi, på Riksantikvarieäm-betets K-blogg och på Uppsala runforum.

Två allmänna visningar hölls. Totalt kom 12 besökare.

Visningar genomfördes vid fem tillfällen för Kultur-skolan (Stockholms stads kulturförvaltning), omfat-tande fem klasser med sammantaget 120 elever i åldrarna 6-15 år (fig. 16).

Särskilda visningar genomfördes även för företagaren (WSP och Stockholms stad) samt för personal från Stockholms stadsmuseum.

Tolkning av resultaten

Den folkvandringstida gården

Det treskeppiga huset

Naturgeografin och topografin kring huset stödjer att hela husets utbredning har dokumenterats. I norr och mot öster avslutades huset nära invid berg i dagen. I söder avslutades huset invid en distinkt sydlänt sluttning, där lös morän i form av silt, grus och större och mindre stenar tog vid (A738). Stolphålen som var nedgrävda i leran var mycket distinkta. Däremot föreligger en viss osäkerhet när det gäller stolphålen i husets östra vägglinje, som var nedgrävda i den lösa och stenblandade moränen. Dessa stolphål var delvis svåravgränsade och otydliga.

Husets datering

Den ovan omtalade härdgropen (A3700) har troligen anlagts kring år 400 e. Kr. Huset har uppförts efter detta.

En av de takbärande stolparna (A1108) tolkades, på grund av skoningsstenens utseende, att ha blivit omstolpad. Detta talar för att huset kan ha existerat relativt länge.

Sammantaget kan det treskeppiga huset, med ledning av ¹⁴C-dateringarna, antas ha uppförts någon gång efter år 400, och det har upphört kring 500-talets mitt.

Husets konstruktion

Husets längd har varit ca 17 meter och största bredden drygt 7 meter. Det har varit orienterat i närmast nord-sydlig riktning (NNÖ-SSV).

Huset har haft sex takbärande stolpar och fyra identifierade gavelstolpar som varit takbärande, placerade parvis.

Spår av husets väggar utgjordes av 15 mindre stolphål, vilka visar att huset har haft svängda (jämnt konvexa) väggar.

Stolparna i huset kan ha utgjorts av furu. En datering av kolat tallträ som påträffades i husets största stolphål, det mittersta takbärande stolphålet i öster, visar

i så fall att stolpen här kan ha kommit från en över 300 år gammal tall. Från ett stolphål i västra vägglinjen daterades kol från en tall som varit mellan något decennium och 150 år gammal då huset byggdes.

Förekomst av kolat björkträ visar på att björk kan ha ingått i huskonstruktionen. De analyserade makroproverna från huset visade också på förekomst av lerklining och förkolnade ört- och strådelar samt basstamdelar, som kan utgöra rester av husets väggar och torvtak.

Husets stolpsättning talar för att det ska räknas till Göthbergs typ B1, alltså ett underbalanserat hus utan sektionindelning/med jämna avstånd mellan bockparen (Göthberg 2000, s. 48-56).

Ett frågetecken är de bevarade gavlarnas utseende. Det förefaller, utifrån utseende och placeringen, säkert att de fyra bevarade gavelstolparna ingått i takkonstruktionen, och därmed bör gaveltypen sedd i relation till hustypen snarast ha utgjort Ulvängs kategori "rak 4", alltså en rak gavel med fyra stolpar (Göthberg 200:448-56; se Ulväng 1992:34-56). Det saknades emellertid iakttagbara spår av ytterligare stolphål vid den norra gaveln, och i linje med den södra gaveln fanns bara ytterligare ett osäkert, otydligt och grunt, stolphål (A936). Närmast invid den norra gaveln fanns istället två förskjutna stolphål, som tolkades som ingående i husets väggar (A1661, A3407), och invid den södra gaveln fanns ett litet förskjutet stolphål som inte kan ha varit bärande, och som tolkades ingå i husets västra vägg (A1886). Om ytterligare stolpar funnits i gavlarna kan gavellängden ha varit maximalt fyra meter, baserat på de bevarade stolphålen för väggstolpar.

Huset har haft en påfallande stor största bredd (7,6 meter) i förhållande till husets längd (17 meter) och minsta bredd (2 eller 4 meter vid gavlarna), i jämförelse med de exempel som redovisas av Göthberg (2000).

Husets funktionella indelning

Det treskeppiga huset har haft en ingång på västra

Fig. 17. Stolphål och tröskelsten till det treskeppiga huset. Från söder.

väggen, mellan andra och tredje och bockparen söderifrån. Här fanns en tröskelsten (A2910), och i anslutning till denna även ett kulturlager.

En ojämnhet i östra vägglinjens norra del, mellan tredje och fjärde bockparet, kan tyda på att ett stolphål här är indraget (A3507) och att ytterligare en ingång kan ha funnits här. Dock råder osäkerhet angående detta, då stolphålen i den östra vägglinjen delvis var otydliga och svåravgränsade.

Husets härd var belägen i norra delen, mellan tredje och fjärde bockparet söderifrån. Förekomsten av fragment av brända ben, som påträffades vid makrofossilanalys, visar att härden använts för matlagning. Detta gör det sannolikt att denna del av huset utgjort en bostadsdel. I fyllningen i de närbelägna stolphålen påträffades keramikskärvor (F15, F16) och vad som sannolikt är tangedelen till en avbruten järnkniv (F12). Kniven kom relativt ytligt i fyllningen, vilket gör det mindre sannolikt att det skulle röra sig om ett husoffer. Snarast rör det sig om en kasserad/borttappad trasig kniv. I husets norra del påträffades även en möjligen slipad sten/bryne (F19).

Förekomst av säd och åkerogräs i fyllningen till stolphål i första och andra bockparet söderifrån tyder på att husets södra del använts för förvaring av spannmål/livsmedel.

Den mindre byggnaden

Spåren av byggnaden var fragmentariska, och de säkra lämningarna utgjordes endast av tre stolphål. Dessa var dessutom belägna relativt nära undersökningsområdet västra begränsning. Det är därför osäkert om

hela byggnadens utbredning har dokumenterats.

Byggnadens datering

Det kulturlager som kunde knytas till den mindre byggnaden tog tydligt slut vid vägglinjen för det treskeppiga huset. Detta talar för att kulturlagret tillkommit då det treskeppiga huset fanns, och att den mindre byggnaden alltså varit samtida med det treskeppiga huset.

En ^{14}C -datering stödjer också att huset och byggnaden varit samtida.

Byggnadens funktion

Makrofossilanalys av ett prov på fyllningen i ett stolphål (3741) innehöll spår av åkerogräs (snärjmåra) samt förkolnade klumpar som kan vara bränd mat eller gröt.

Förekomsten av keramik med matskorpa (F2) i kulturlagret kan också stödja en tolkning att byggnaden använts för matlagning. I kulturlagret påträffades även två delar av vad som sannolikt varit ett bryne av skiffer (F4) samt ett fossil (F3). Fossilet kan härröra från den underliggande naturliga leran (A600, muntligen Jens Heimdahl).

Byggnadens konstruktion

Utifrån de fåtaliga spåren kan byggnadens utseende inte närmare rekonstrueras. Resultaten av den mikroskopiska analysen talar dock för att byggnaden haft lerklinade väggar (bilaga 3).

Byggnaden kan ha haft stolpar av ek. Kolat ekträ ur ett av stolphålen visar i så fall att stolpen här kan ha varit från en upp till 150 år gammal ek.

Gårdens destruktion

Det treskeppiga huset hade brunnit. Kolat trä från gavelstolpen fanns kvar i stolphålet längst i sydväst, liksom även bränd lera och löst kol. Skoningsstenens läge och det kolade stolpträet tydde på att stolpen vickat eller vält. Även i stolphålet för den takbärande stolpen norr om detta fanns kolade rester av stolpen kvar.

I övriga takbärande stolphål fanns inte rester av kolade stolpar in situ, men däremot fanns mycket löst kol och

bränd lera i fyllningen i de två mittersta stolphålen för takbärande stolpar, och mindre mängder kol och bränd lera även i fyllningarna i stolphålen för takbärande stolpar norr om dessa. I stolphålen i den västra vägglinjen iakttogs också kol och bränd lera.

En vedartsanalys av jord från kulturlagret som kunde knytas till husets ingång visar på förekomst av kol av välvuxen och kompakt förkolnad fura samt små flisor av ek. Det är sannolikt att kolet hamnat här som ett resultat av en brand.

I de två nordligaste stolphålen för gavelstolpar iakttogs inget kol eller bränd lera. Även stolphålen i den östra vägglinjen saknade påvisbara mängder kol och bränd lera.

I det nordvästra gavelstolphålet samt i det mellersta stolphålet för takbärande stolpe i väster tolkades skoningsstenens läge visa att stolparna blivit uppdragna. Även i flera andra stolphål tolkades stora delar av fyllningen vara sekundär, vilket bör visa att stolparna inte kvarstått och ruttnat på plats.

Även den konstruktion/mindre byggnad som funnits väster om det treskeppiga huset, och vars spår primärt utgjordes av tre stora stolphål och ett kulturlager, har brunnit. I stolphålsfyllningarna till de tre stolphålen hörande till den antagna mindre byggnaden fanns en riklig förekomst av kol och sot, samt bränd och sintrad lera (ett stycke tillvarataget som F14). Utifrån makrofossilanalys är det troligt att även kulturlagret som kunde knytas till den mindre byggnaden har blivit starkt påverkat då den mindre byggnaden brunnit. Lagret präglades av små glasade mineralsmältor av en typ som ofta bildas då lerklinande hus brinner, och troligen innehåller lagret raseringsmaterial från den nedbrunna byggnaden.

Sammantaget kan antas att det treskeppiga huset främst brunnit i sydväst, men även centralt. Den mindre byggnaden har troligen brunnit i sin helhet.

Efter branden har man "städat" på platsen genom att kvarvarande stolpar har avlägsnats. Att antalet fynd som kunde knytas till gårdslämningarna var mycket få kan också stödja att platsen har städats.

Gården har inte återuppförts på platsen.

Övriga anläggningar, lager och fynd

Härdgrop

Härdgropen på platsen för det folkvandringstida huset kan inte vara samtida med huset, eftersom denna typ av anläggningar inte förekommer inomhus. Genom ¹⁴C-datering kan den bestämmas vara sannolikt äldre än huset. Den visar att platsen bör ha varit ianspråktagen redan före etableringen av gården. Möjligen handlar det om spåren av en extensiv markanvändning, t ex i form av betesmark.

Lada/ekonomibyggnad

Det längre gångjärn av tidigmodern typ (F200073) som påträffades i botten av ploglagret invid bergsryggen i söder bör härröra från en ladudörr, och indikerar att en lada/ekonomibyggnad kan ha funnits här.

De mindre lager som till stor del utgjordes av knyt-nävsstora stenar och som fanns på och i anslutning till den flacka bergsryggen kan tolkas som utjämningslager, som kan ha tillkommit i samband med att en lada uppförts på platsen. Det omrörda kulturlagret kring bergsklacken kan tolkas som knutet till denna ladumiljö.

Sammantaget kan spåren tolkas som att en lada funnits här under relativt sen tid. Utifrån att fynden från kulturlagret kring bergsklacken har en vid datering, från tidigmoderna/moderna till medeltida, är det möjligt att en lada kan ha funnits på platsen redan under medeltiden.

Hägnad

De fyra stolphål som bildade en närmast öst-västlig rad i undersökningsområdets östra del bör ha ingått i en förhistorisk hägnad. Möjligen har denna sammanhört med den folkvandringstida gården.

Spridda anläggningar

Övriga påträffade anläggningar av äldre karaktär har inte kunnat ges något meningsfullt sammanhang.

Runstensfragmentet

Ett litet runstensfragment (F22, fig. 15 och 18) av röd sandsten påträffades i kulturlagret i direkt anslut-

Fig. 18. Runstensfragment av röd sandsten, F22.

ning till den nord-sydliga bergsklacken (A700). Den enda runan på fragmentet är troligen en $\mathfrak{A}$ -runa. Det är möjligt att den ingått i ordet $\mathfrak{a} \text{fti} \mathfrak{R}$ 'efter' (se Källström 2018).

Denna typ av sandstensrunstenar kan dateras till 1000-talets senare hälft – 1100-talets början. De är som regel knutna till tidiga kyrkomiljöer (se Hagenfeldt & Palm 1996). Vid Spånga kyrka, som ligger en knapp kilometer söder om Eggeby, har ett stort antal fragment av denna typ av runstenar påträffats. Runstenarna har troligen varit placerade på kyrkogården och fungerat som ett slags tidiga gravstenar. Sandstensrunstenarna vid Spånga verkar ha förstörts när stenkyrkan byggdes. Vid en tidigare undersökning av en klockgjutningsgrop med tillhörande smältugnar invid Spånga kyrka kunde det konstateras att fragment av sönderslagna runstenar ingick i konstruktionen (se Wändesjö & Källström 2009). Klockgjutningsgropen kunde dateras till tiden före år 1200.

Rimligen härrör alltså runstensfragmentet från kyrkomiljön i Spånga. Eggeby gård utgjorde under medeltiden prästgård till Spånga kyrka (Ahnlund 1967:154). Kanske har detta en koppling till att runstensbiten hamnat här? Det sammanhang som runstensfragmentet påträffades i antyder ett möjligt samband med någon form av ekonomibyggnad/lada på platsen.

Eggeby ur ett lokalt och regionalt perspektiv

Sammantaget är slutsatsen att det inom undersökningsområdet har uppförts en permanent gårdsbebyggelse under folkvandringstid. De undersökta lämningarna har utgjorts av ett treskeppigt långhus samt en mindre byggnad. Långhuset har använts som bostad, och uppenbarligen har mat tillagats i huset (spår av fragmenterade brända djurben). Möjligen har en del av huset använts för förvaring av spannmål, av vilka havre har identifierats. Den mindre byggnaden kunde inte rekonstrueras. Den kan ha använts för matlagning (eventuella spår av vegetabilisk mat/gröt påträffades). Gården har brunnit och övergivits vid folkvandringstidens slut, kring år 540.

Inget bestämbar osteologiskt material påträffades. Inga hantverksspår påträffades.

Det är osäkert om hela gårdsläget har undersökts; ytterligare lämningar kan finnas inom den undersökta ytan åt väster.

Det är möjligt att gården har samband med de odlingslämningar i form av kraftiga terrasskanter som finns strax väster om gårdsläget (L2012:233/RAÄ Stockholm 257). Ytterligare fossil åker, i form av "gamla odlingar", finns ca 300 meter öster ut (L2013:1583/RAÄ Spånga 401:1), men utseende och ålder för dessa är osäker.

Ett samband med den folkvandringstida gården kan möjligen även finnas för det ca 150 meter åt nordnordöst liggande gravfältet (L2014:8177/RAÄ Spånga 282:1) och stensträngen (L2013:2410/RAÄ Stockholm 259).

Utifrån slutsatserna i Anita Biuws avhandling om bebyggelsen i Norra Spånga kan den undersökta gården bestämmas höra till den kategori som hon kallar "äldre sekundärenheter", alltså en gård som under folkvandringstiden uppstår inom Spångaområdet, som då redan är bebyggt med ett antal äldre primärenheter (se Biuw 1992, s. 329-330).

En möjlig tolkning är att gårdsläget direkt efter branden flyttats till platsen där Eggeby gård har sin bebyg-

gelse idag, ca 150 meter norr om den folkvandringstida gården. Det är också möjligt att övergivandet av den folkvandringstida gården är mer permanent. Hypotetiskt skulle det då kunna vara knutet till den antagna klimatkatastrof, med följande sjukdomsepidemier, som forskningen idag diskuterar att ha inträffat vid folkvandringstidens slut (t ex Gräslund 2008).

Gården Eggeby fanns i vilket fall under medeltiden, och namnet bör tala för ett ursprung i yngre järnålder. Ett gravfält med högar och stensättningar (L2014:7807/RAÄ 76:1) ca 150 meter väster om Eggeby ska rimligen knytas till den yngre järnålderns Eggeby, och ett samband kan även finnas med gravfältet L2014:8177/RAÄ Spånga 282:1. Ytterligare vittnesbörd om att platsen varit brukad under yngre järnålder utgör runstenen som påträffats i gårdens närhet och nu är upprest cirka 150 meter öster om gårdsläget (L2014:8293/RAÄ Spånga 153:1).

Referenser

- Ahnlund, H. 1967. Spångas bebyggelsehistoria. i: Staf, N. (red.). Spånga sockens historia. Stock-holm.
- Biuw, A. 1992. Norra Spånga. Bebyggelse och samhälle under järnåldern. Stockholm.
- Gräslund, B. 2008. Fimbulvintern, Ragnarök och klimatkrisen år 536-537 e. Kr. Saga och sed 2007.
- Göthberg, H. 2000. Bebyggelse i förändring. Uppland från slutet av yngre bronsålder till tidig medeltid. Uppsala.
- Hagenfeldt, S. E. & Palm, R. 1996. Sandstone runestones. The use of sandstone for erected runestones. Stockholm.
- Runer, J. 2017a. Eggeby gård. Arkeologisk utredning etapp 2, fastigheten Akalla 4:1. Stockholms läns museum rapport 2016:14.
- Runer, J. 2017b. Järva friluftsbad. Kompletterande arkeologisk utredning, fastighet Akalla 4:1. Stockholms läns museum rapport 2017:30.
- Ulväng, G. 1992. Mälardalens hustyper. En studie av hustyper. Mälardalen under sten, brons och järnålder. C-uppsats. Institutionen för arkeologi, Uppsala universitet.
- Wändesjö, J. & Källström, M. 2009. Spånga kyrkogård. Förhistorisk boplatz & medeltida bygghytta. Stock-holms stad, Spånga, RAÄ 380. Arkeologisk undersökning 2000. Stockholms stadsmuseum.

Digitala källor

Källström 2018 = Magnus Källström, inlägg på Riksantikvarieämbetets K-blogg 24 maj 2018: <http://www.k-blogg.se/2018/05/24/arets-forsta-runfynd-och-sentida-runstensresare-i-querrestad/>

Bilagor

1. Anläggningar och kontexter
2. Fynd
3. Makrofossilanalys
4. Vedartsanalys
5. 14C-analys
6. Konserveringsrapport
7. Populärvetenskaplig sammanfattning

Bilaga 1. Anläggningar och kontexter

Anl.nr	Ingående kontext	Typ	Beskrivning	Storlek	Djup
500		Lager	Torvnivå och ploggång. 0,25-0,4 m tjockt. Fyllning av gräsbeväxt myllig lera. Ytan och fyllningen delvis hårt packad. Plöja otydlig, men max 0,2 m. I lagret ligger relativt mycket recent material. Sentida störning i V av väg (grusad, 0,3 m tjock).	2000 m2	0,25-0,4 m
600		Lager	"Steril" (C-horisont). Utgörs av styv lera med inslag av moränstråk. Enstaka istransporterad sten.	2000 m2	
700		Lager	Omkring en uppstickande bergsrygg finns ett fyndförande kulturlager betående av mörkare torr mylla. Bergsryggen gick i nord-sydlig riktning och var cirka 17 m lång och 2 m bred. Bergsåsen reser sig ca 0,5 m över steril nivå. Fynd av runstensfragment, äldre hästskosöm, eventuell ringbrynjering m.m. Lagret troligen påverkat av plöjning. Inslag av moderna fynd (spikar, del av äldre glödlampa m.m). Dessa tillvaratogs ej.	78 m2	0,1-0,3 m
738		Lager	Moränlager med inslag av fynd i ytan t.ex. knacksten. Endast undersökt i ytan.	64 m2	
764		Stolphål	SamlingsID för stolphål. Ingår möjligen som en del av hus 1.	0,4	0,3 m
	790	Nedgrävning	Nedgrävning för AP764, 0,3x0,35 m stor och 0,3 m djup. Rektangulär form med raka kanter.	0,3-0,35	0,3 m
	798	Sten	Skoningsstenen i AP764. 5 synliga skoningsstenar i ytan som var 0,08-0,2 m i diameter (skärviga, rundade, skarpkantade).	0,08-0,2	
	824	Lager	Fyllning i stolphål AP764. Brun kulturjordsblandad lera.	0,3-0,35	0,3 m
781		Stolphål	SamlingsID för stolphål. Takbärande stolpe i långhus med två skikt stenskonig och sekundär fyllning.	1,0x1,14	0,45
	832	Lager	Lager bestående av kompakt, mörk, gråbrun siltig lera. Kulturlager med riklig förekomst av kol och bränd lera. Homogent innehåll genom hela lagret. Tre skärviga stenar (ca 0,1x0,07 m stora) mot botten av lagret. Lagret underlagrades av brun grusblandad sand. Tolkas utgöra sekundär fyllning i det takbärande stolphålet AP781 i långhuset.	1,0x1,14	0,45

Anl.nr	Ingående kontext	Typ	Beskrivning	Storlek	Djup
	842	Sten	Skoningsstenar i två skift. Skoning till stolphål 781. Skikt 1: 2 st rundade, mycket kraftiga stenar i grå granit, ca 0,4-0,5 m stora (842, 852). AS852 stod på högkant. Skikt 2: 3 skarpkantade, rundade stenar i grå granit, ca 0,2 m stora. AS880 stod på högkant.	0,4-0,5 resp 0,2	
	1008	Nedgrävning	Rund nedgrävning för stolpe. Skålformad. Särskilt tydlig nedgrävningskant mot Ö. Plan botten.	0,8x0,7	0,45
863		Stolphål	SamplingsID för stolphål i hus 1, Ö mittstolpsparet.	0,64	0,42
	896	Lager	Fyllning i AP863.	0,64	0,42
	902	Sten	Skoningssten i AP863. 7 stenar (2 skärviga, 5 rundade).	0,15-0,22	
	928	Nedgrävning	Nedgrävning i AP863 i hus 1. Lätt skålformad nedgrävning med svagt sluttande nedgrävningskanter.	0,64	0,42
936		Stolphål	Stolphål med 3 synliga skoningsstenar, därav en större 0,6x0,3 m avlång. 2 mindre skoningsstenar 0,25-0,1-0,15 m. Den större kan ev. ha stått upp och sedan välts av plog. Ingen tydlig nedgrävning. Flat botten.	0,7x0,4	0,25
	1029	Nedgrävning	Otydlig nedgrävning för stolphål AP936. Fyllning av stenskoningssten samt lera. Närmast osynlig i plan.	0,8x0,4	0,25
1040		Stolphål	Stolphål. I ytan otydlig nedgrävning. 1 sten i ytan. Därunder minst 4 skikt sten, 0,2-0,4 m i diameter. Stenen är skarpkantad, skärvig. En rundad sten. Rak lodrät nedgrävningskant. Inget kol. Ingen bränd lera. 1 sten tycks nerkörd i steril lera.	0,55	0,4
1063		Stolphål	SamplingsID för stolphål. Takbärande stolpe i långhus med sekundär fyllning och stenskonning.	0,9x0,8	0,5
	1073	Lager	Lager bestående av kompakt, mörk, gråbrun siltig lera. Kulturlager med riklig förekomst av kol och bränd lera. Homogent innehåll genom hela lagret. Lagret underlagrades av mörk, gråbrun varvig lera innehållande enstaka småsten. Tolkas utgöra sekundär fyllning i stolphålet.	0,8x0,9	0,5

Anl.nr	Ingående kontext	Typ	Beskrivning	Storlek	Djup
	1084	Sten	Stenskonig i stolphål där stenarna verkade ihoprasade (ev. har stolpen tagits bort och stenarna ryckts upp och rasat ner). I plan synligt som 2 mindre (0,1-0,2 m stora) samt en större (0,35x0,2) sten i skarpkantad och rundad grå granit. Samtliga stenar stod på högkant och visade sig vid undersökning vara betydligt större än förväntat (ca 0,2-0,3 m stora).	0,1-0,35	0,4
	1305	Nedgrävning	Rund nedgrävning för stolpe. Rak nedgrävning med plan botten. Tydlig nedgrävningskant.	0,47x0,53	0,5
1108		Stolphål	SamlingsID för stolphål i hus 1. Västra mittstolpen.	0,68-0,75	0,57
	1117	Lager	Fyllning i AP1108. Brun lerblandad kulturjord. Något Ö om centrum fanns förkolnat trä som fortsatte ned mot botten. Tolkas som att stolpen brunnit.	0,68-0,75	0,57
	1125	Sten	Skoningssten i AP1108, lagda upp till tre skift i höjd. Det övre skiftet bestod av stora stenar rundade och 0,3-0,5 m i diameter. Skift två bestod av små skärviga stenar 0,07-0,1 m i diameter. Det undre skiftet bestod av rundade stenar 0,4 m i diameter. 25 stenar (20 skärviga, 5 rundade).	0,3-0,5 resp 0,07-0,1 resp 0,4	
	1362	Nedgrävning	Nedgrävning i AP1108. Närmast rund med svagt lutande nedgrävningskanter.	0,68x0,75	0,57
1144		Stolphål	Stolphål, ca 0,65-0,75 m i diameter. Lätt ovalt i N-S riktning. Ingår i hus 1. Med två stora skoningsstenar överst (ca 0,35-0,45 m) + två mindre (ca 0,15-0,2 m) under. 1 sten i botten, ca 0,15x0,2 m (AS1469) = markfast. Tolkning: Stolpen troligtvis utdragen eftersom de översta skoningsstenarna låg mot varandra (=fallit inåt).	0,65-0,75	0,3-0,35
	1220	Sten	Skoningssten, 7 st (0,05-0,45 m stora). Naturstenar. Två stenar i toppen, som ligger emot varandra (ca 0,35-0,45 m i diameter). 4 mindre stenar därunder, liggande tillsammans (ca 0,05-0,2 m stora). En platt sten i botten (markfast, AS1469).	0,65-0,75 m	0,3-0,35
	1334	Lager	Siltig lera - blandad med kolfnyk, små bitar bränd lera, enstaka fnyk obränt trä. Kompakt. Heterogent, mörkt gråbrun färg. Fyllning i stolphål, huvudsakligen tillkommen då stolpen ryckts ur.	0,65-0,75	0,3

Anl.nr	Ingående kontext	Typ	Beskrivning	Storlek	Djup
	1583	Nedgrävning	Stolphålsnedgrävning. Närmast rund (lätt oval i N-S riktning). Relativt vertikala nedgrävningskanter. Plan botten. 1 markfast sten i botten.	0,65-0,75	0,3-0,35
1202		Stolphål	Stolphål med 2 st synliga skoningsstenar i ytan. Stolphålet visade sig utgöras av ett 0,55 m djupt stolphål med tvärställd skoningssten. Träfibrer (brända) och bränd lera och kol i fyllningen. Stolpen har brunnit. Makroprover från två nivåer, botten under stolpnivå, utgörs av skärvig och skörbränd sten, ca 0,08 m tjockt lager. Mycket lodrät bedgrävning, utom de översta 0,2 m i SV. Tecken finns på att stolpen har vickats eller vält. Sten: 16 rundade stenar, 0,2-0,32 m stora	0,55x0,5	0,55
	1263	Lager	Rund mörkfärgning med träfragment. Utgör rest av själva trästolpen. Fynd av bränd lera (ej tillvarataget).	0,18	0,5
	1294	Nedgrävning	Nedgrävning i stolphål 1202. Rund. Fyllning av skoningssten och lera. I nedgrävningen en stolpe (AL1263).	0,55	0,55
1371		Stolphål	SamlingsID för stolphål. Takbärande stolpe i långhuset med sekundär fyllning och stenskonig.	0,65x0,7	0,35
	1383	Lager	Lager bestående av kompakt, mörk, gråbrun siltig lera. Kulturlager med förekomst av kol och bränd lera, dock betydligt mindre bränd lera än i de närliggande stolphålen 781 och 1063. Homogent innehåll genom hela lagret. Underlagrades av sandig morän. Sekundär fyllning.	0,6x0,68	0,35
	1395	Sten	Stenskonig i stolphål AP1371. Omsorgsfullt lagda stenar i tre skikt, där stolpen sannolikt stått kvar. Skikt 1: 6 stenar, ca 0,15-0,3 m stora, skarpkantade och rundade i grå granit. En eldsprängd sten i N kanten. 3 av de skarpkantade stenarna stod på högkant och utgjorde uppenbart delar av samma block som spruckit. Skikt 2: 2 rundade stenar i grå granit, 0,1-0,2 m stora. Skikt 3: 1 skarpkantad sten samt en rundad sten i grå granit, ca 0,1 m stora.	0,1-0,3	0,35
	1606	Nedgrävning	Oval nedgrävning för stolpe. I V kanten satt en markfast sten i botten, ca 0,15 m stor (rundad, i grå granit), i botten. Tydlig nedgrävningskant.	0,47x0,45	0,35
1473		Stolphål	SamlingsID för stolphål, tillhör hus 1, möjlig gavelstolpe i norr.	0,7x0,82	0,37

Anl.nr	Ingående kontext	Typ	Beskrivning	Storlek	Djup
	1482	Lager	Fyllning i AP1473. Brun sand och grusblandad jord. Fynd av möjligt bryne.	0,7x0,82	0,37
	1490	Sten	Skoningssten i AP1473. 24 stenar (3 skärviga, 21 rundade).	0,07-0,2	
	1618	Nedgrävning	Nedgrävning oregelbunden form. Svagt sluttande nedgrävningskanter. Plan botten.	0,7x0,82	0,37
1661		Stolphål	Stolphål, ingår möjligen som V vägglinjen i Hus 1. Synliga skoningsstenar inmätta i ytan som 2AS1677 och 2AS1684. Fyllningen bestod av brun lerblandad kulturjord. Inslag av bränd lera. Stenar: 5 skärviga stenar (0,1-0,15 m).	0,5	0,3
	1771	Nedgrävning	Nedgrävning för AP1661. Närmast rund. Raka nedgrävningskanter.	0,5	0,3
1688		Stolphål	Stolphål. Nedgrävt i moränen - består av sand, grus och mindre och större (upp till 0,4 m stora) stenar.	0,7-0,5	0,3-0,35
	2046	Lager	Stolphålsfyllning bestående av moränmaterial. Sand, enstaka grus och småstenar, 0,01-0,05 m stora. Skiljer ut sig från övriga moränen genom att vara lucker, också genom att ned till ca 0,15 m djup fanns inslag av humöst material/mylla (=ev. kulturpåverkan).	0,7-0,5	0,2-0,3
1705		Stolphål	SamlingsID för fyllning och stenskonning i AP1705. Fyllningen utgörs av ett lager bestående av kompakt, mörk, gråbrun siltig lera. Kulturlager med förekomst av kol och bränd lera. Homogent innehåll genom hela lagret. Keramikfragment (A-gods) påträffades centralt i fyllningen under det översta skiktet skoningssten. Underlagrades av varvig lera. Sekundär fyllning? Väggstolpe i långhuset. 5 skarpkantade stenar i plan (mindre än 0,1 m stora) samt ca 5 övriga mindre stenar, samtliga skärviga (samt en skörbränd sten) och bestående av grå och rosa granit. På 0,13 m djup framkom en rundad sten i grå granit (AS1815, ca 0,25x0,4 m stor). AS1815 var alltså betydligt större än de stenar som var synliga i plan, den var inte heller eldpåverkad. Omskonning med skärvig sten från en härd?	0,5x0,5	0,3
	1826	Nedgrävning	Oval nedgrävning för stolpe. Raka nedgrävningskanter, något inåtbuktande i Ö kanten. Plan botten.	0,49x0,42	0,3

Anl.nr	Ingående kontext	Typ	Beskrivning	Storlek	Djup
1843		Stolphål	SamlingsID för fyllning och stenskonning i AP1843. Fyllningen utgjordes av ett lager bestående av kompakt, mörk, gråbrun siltig lera. Kulturlager med riklig förekomst av kol (samt skärvig och skörbränd sten) och liten förekomst av bränd lera. Homogent innehåll genom hela lagret. Underlagrades av varvig lera. Sekundär fyllning? Väggstolpe i långhus. 4 stenar synliga i plan. 2 av dessa var skarpkantade, 2 rundade, samtliga i grå granit och granodiorit, ca 0,1 m stora. Ytterligare stenar (20-30 st, samtliga runt 0,1 m stora) påträffades genom hela fyllningen ända mot botten. Majoriteten av dessa var klart eldpåverkade (skärviga och skörbrända). Har stenmaterial från en härd använts för omstolpning?	0,45x0,6	0,32
	1906	Nedgrävning	Oval nedgrävning för stolpe. Raka nedgrävningskanter och plan botten.	0,38x0,48	0,32
1886		Stolphål	Stolphål. En synlig skoningssten i ytan. Otydlig mörkfärgning. Ej bärande. Kanske stolpe för stötta. Rundad botten. En sten 0,2 m i diameter samt en skärvig sten 0,05 m. Fyllning av lera.	0,35-0,4	0,1
1924		Stolphål	SamlingsID för fyllning och stenskonning i AP1924. Fyllningen utgörs av ett lager bestående av kompakt, mörk, gråbrun siltig lera. Kulturlager med liten förekomst av kol. Kulturlagret är tunt, förefaller vara utblandat. Otydligt. Homogent innehåll genom hela lagret. Underlagrades av varvig lera. Något indraget stolphål i vägglinjen beläget direkt N om tröskelstenen (AS2910), sannolikt en del av en ingång/dörrkonstruktion. 3 rundade och skarpkantade stenar synliga i plan (mindre än 0,1 m stora) bestående av grå och rosa granit. Ingen övrig sten i stolphålet.	0,34x0,32	0,2
	2037	Nedgrävning	Rund nedgrävning för stolpe, med diffusa men raka nedgrävningskanter.	0,3x0,38	0,2
1991		Härd	Härdbotten. I södra delen fanns skörbränd sten och i norra delen fanns kol. Förmodligen var endast delar av härdens botten bevarad. Ingen härdgrop, man kan anta att det ursprungligen varit en eldpall. Ligger centralt i hus 1:s mittdel. Innehöll 5 skärviga och skörbrända stenar, 0,05-0,1 m stora.	0,57x0,9	0,05

Anl.nr	Ingående kontext	Typ	Beskrivning	Storlek	Djup
2100		Stolphål	Sentida stolphål. Skoning av skärvig (sprängd) sten. Endast inmätt och fotad.	0,45	
2108		Stolphål	Sentida stolphål. Skoning av skärvig (sprängd) sten.	0,4	
2114		Stolphål	Sentida stolphål. Skoningssten av skärvig (sprängd) sten.		
2122		Stolphål	Sentida stolphål. Skoningssten av sprängd sten. Tråddragen spik.	0,45	
2131		Stolphål	Sentida stolphål. Rundad skoningssten.	0,5	
2141		Stolphål	Sentida stolphål. Skoningssten av rundad och sprängd sten.	0,5	
2180		Stolphål	Sentida stolphål. Kantställd skoning av sprängd och rundad sten.	0,45	
2187		Stolphål	Sentida stolphål. Endast 1 skoningssten synlig. Rundad.	0,4	
2193		Stolphål	Sentida stolphål. 2 synliga skoningsstenar (rundade).	0,4	
2199		Stolphål	Sentida stolphål. Skoning av sprängsten. Fynd av plastflaska.	0,45	
2207		Stolphål	Sentida stolphål. Rundad skoningssten.	0,45	
2214		Stolphål	Sentida stolphål. Rundad och sprängd skoning.	0,55	
2222		Härd	Härd uppbyggd av 6 rundade gråstenar med en storlek som varierade mellan 0,1-0,2 m i diameter. I ytan var härden 0,5x0,6 m stor. Anläggningen bestod av upp till två skift med stenar. I mitten av härden fanns en koncentration av kol. Mot det uppst. berget finns spår av eldning berget har spjälkats och det fanns sot på berghällen.	0,5x0,6	0,1
2281		Stolphål	Sentida stolphål. Skarpkantad sten.	0,55	
2289		Stolphål	Sentida stolphål. Skoning av rundad och skarpkantad sten.	0,5	
2298		Nedgrävning	Störd yta med recent material ner under anläggningsnivå. Batterier och sopor. Ej undersökt.		

Anl.nr	Ingående kontext	Typ	Beskrivning	Storlek	Djup
2308		Sten	Avfärdat stolphål. Det som i ytan såg ut att vara 2 stenar visade sig vara 1 jordfast sten.	0,4x0,3	
2315		Stolphål	SamlingsID för fyllning och stenskonning i stolphål AP2315. Stolphålets avgränsning i plan är osäker då fyllningens utbredning är otydlig. Lager bestående av kompakt, mörk, gråbrun siltig lera med förekomst av kol och sot. Bränd lera i de översta 0,1 m av fyllningen. Stolphål med stenskonning där eldpåverkad sten senare lagts till, precis som i övriga stolphål i denna vägglinje? 1 sten synlig i plan - ca 0,05 m stor skärvig sten i grå granit som spruckit i två delar. 2 kraftigt skörbrända stenar framkom inom 0,1 m djup. Ett tiotal rundade stenar (0,1-0,15 m stora) (flera uppenbart från samma block) framkom på mellan 0,1-0,25 m djup. Sannolikt utgör dessa stenar den ursprungliga stenskonningen för stolpen.	0,45x0,55	0,3
	2544	Nedgrävning	Oval nedgrävning med inåtlutande väggar. Nedgrävning för stolpe.	0,3x0,4	0,3
2370		Stolphål	Stolphål med 2 skoningsstenar (rundade, 0,1-0,2 m stora) därav ett tvärställt 0,2 m i diameter. Djup 0,2 m. Rundad botten.	0,2	0,2
2399		Stolphål	Stolphål. Recent material i ytan. 2 skoningsstenar (rundade, 0,2-0,3 m stora).	0,5x0,3	0,15
2407		Utgår	5 lösa stenar i ytan, ej anläggning. Ingen nedgrävning. Ev. kulturlagerrest.	0,3x0,2	0,02
2415		Utgår	Avfärdas. Markfast sten		
2422		Pinnhål	Pinnhål - 2 skoningsstenar (skarpkantade, 0,05-0,12 m stora).	0,15	0,08
2428		Pinnhål	En skoningssten (skarpkantad, 0,2 m stor) - pinnhål.	0,15	0,08
2434		Nedgrävning	Recent störning, nedgrävning i schaktkant. Sentida material och kol och sot. Ej undersökt.		
2443		Stolphål	Tydligt stolphål med skoning av 6 stycken skärviga stenar (0,07-0,12 m). Rund botten. Inget kol eller sot.	0,25-0,28	0,15
2531		Stolphål	Stolphål. En skärvig sten (0,12 m) samt en större skarpkantad sten (0,28 m i diameter) som skoningssten.	0,35x0,3	0,22

Anl.nr	Ingående kontext	Typ	Beskrivning	Storlek	Djup
2537		Nedgrävning	Recent grop. Störning fylld med gles sten och recent material. Ej undersökt.		
2565		Stolphål	SamlingsID för fyllning och stenskonning i AP2565. Stolphålet skadades vid maskinschaktning och fyllningen var uppdragen vid anläggningsnivån vilket försvårade möjligheten att exakt avgränsa kontexterna. Fyllningen består av kompakt, mörkbrunrå siltig lera. Kulturlager med riklig förekomst av sot och kol, särskilt kol i stora bitar. Riklig förekomst av bränd lera genom hela lagret. Homogent innehåll genom hela lagret. Underlagrades av lera. Uppenbara spår av brand i stolphålet. En bit sintrad lera påträffades i N delen av stolphålet, ca 0,2 m ner i fyllningen. 1 sten synlig i plan, ca 0,2 m stor, rundad, i grå granit. Ytterligare 4 skoningsstenar i fyllningen, ca 0,2-0,4 m stora, rundade och skarpkantade i grå granit.	0,74x0,8	0,4
	3486	Nedgrävning	Nedgrävning för stolpe. Något osäker nedgrävningskant i S. Plan botten.	0,53x0,58	0,4
2573		Nedgrävning	Recent grop med bränt och obränt trä samt sentida material. Vid schaktkant. Ej undersökt.		
2582		Stolphål	SamlingsID för fyllning och stenskonning i AP2582. Fyllningen utgörs av ett lager bestående av kompakt, mörk, gråbrun siltig lera. Kulturlager med liten förekomst av kol. Kulturlagret är tunt, förefaller vara utblandat. Otydligt. Homogent innehåll genom hela lagret. Underlagrades av varvig lera. Stolphål i V vägglinjen. Endast 3 skärviga stenar synliga i plan, ca 0,08-0,13 m stora, i rosa granit.	0,45x0,48	0,3
	2872	Nedgrävning	Rund nedgrävning för stolpe i V vägglinjen. Plan botten. Otydlig nedgrävningskant i N.	0,34x0,36	0,3
2611		Lager	Utjämningslager 0,5x2,6 m stort. Lagret består av grusblandad stenpackning. En skreva i berget har fyllts ut. Stenpackning i upp till två skift blandat med brun silt. Vid genomgrävning framkom två recenta fynd av buteljglas och plastkam. Anläggningen sannolikt recent.	0,5x2,6	

Anl.nr	Ingående kontext	Typ	Beskrivning	Storlek	Djup
2623		Stolphål	SamlingsID för fyllning och stenskonning i AP2623. Fyllningen bestod av kompakt, mörkbrungrå siltig lera. Kulturlager med riklig förekomst av kol, sot och bränd lera. Sekundär fyllning. 2 stenar synliga i plan, 1 ca 0,1 m stor skarpkantad sten i grå granit, 1 ca 0,25x0,4 m stor skarpkantad sten i grå granit.	0,56x0,7	0,37
	3689	Nedgrävning	Nedgrävning för stolpe. Raka nedgrävningskanter med plan botten.	0,36x0,46	0,37
2629		Stolphål	SamlingsID för fyllning och stenskonning i AP2629. Lucker stenig ljusbrungrå morän i ytan som infiltrerar anläggningen nedåt. Ställvis mycket svårt att skilja naturlig sten i moränen från skoningssten. Fyllning bestående av kompakt mörk, gråbrun siltig lera. Kulturlager med förekomst av sot och kol. 6 stenar synliga i plan, skarpkantade och rundade i grå granit, ca 0,1-0,33 m stora. 2 av stenarna lösa, ej i originalposition? I fyllningen ca 15 stenar (rundade, i grå granit, ca 0,1-0,2 m stora) - oklart hur många av dessa som är naturliga eller ingår i stenskonningen.	0,5x0,7	0,37
	3250	Nedgrävning	Oval nedgrävning för stolpe. Plan botten. Tydliga nedgrävningskanter, dock infiltrerat av morän.	0,45x0,6	0,37
2637		Stolphål	SamlingsID för fyllning och stenskonning i AP2629. Lucker stenig ljusbrungrå morän i ytan som infiltrerar anläggningen nedåt. Fyllning bestående av kompakt mörk, gråbrun siltig lera. Kulturlager med förekomst av sot och kol. Ursprungligen ett ganska litet stolphål utan stenskonning som sedan stolpades om och skoddes med sten? Nedgrävningen nämligen mindre än stolphålet såg ut att vara i plan, samt ingen mer sten i anläggningen. I plan fanns 3 stenar varav 2 ca 0,09 m stora, skarpkantade i grå granit och glimmer, och 1 ca 0,32 m stor, avlång skarpkantad sten i grå granit. Ingen ytterligare skoningssten i fyllningen.	0,4x0,5	0,25
	3340	Nedgrävning	Rund nedgrävning för stolpe. Tydlig. Plan botten.	0,36x0,35	0,25

Anl.nr	Ingående kontext	Typ	Beskrivning	Storlek	Djup
2644		Stolphål	Stolphål, närmast rund form. Fyllning av brun lerblandad kulturjord. Inslag av kolstänk. Raka nedgrävningskanter och plan botten. Skoningsstenarna utgörs sannolikt från materialet från en tidigare härd. Stenar: 27 skärviga, skörbrända, skarpkantade stenar (0,05-0,2 m stora).	0,35x0,4	0,35
2650		Utgår	Antaget stolphål som vid undersökning visade sig vara en naturlig stenansamling i morän.		
2657		Nedgrävning	Modern nedgrävning för betongfundament. Ej undersökt.		
2708		Utgår	2 st stora markfasta stenar. Ingen anläggning. En av stenarna visade sig vara väsentligt större vid hackning.	0,6-0,5	
2718		Utgår	4 löst liggande stenar intill en jordfast sten. Avfärdad.	0,3	
2725		Stolphål?	Något tveksam anläggning. Belägen i morän. En jordfast sten med 2 rundade moränstenar intill (0,2-0,25 m stora). Inget tydligt djup.	0,45	0,08?
2733		Härd	Härdbotten. Mycket urlakad, inget tillvaratagbart kol. Svag mörkfärgning, dock osäker anläggning. En större sten (0,2 m i diameter). Ca 8-10 skärviga delvis skörbrända stenar (0,07-0,12 m stora), 1 sten 0,2 m stor.	0,6x0,4	0,1
2743		Stolphål	Relativt kraftigt stolphål. Cirka 6 skoningsstenar, rundade, 0,15-0,33 m i diameter. Vissa på högkant. Tydligt stolphål.	0,4	0,25
2750		Utgår	2 st moränstenar. Ingen färgning. Ingen nedgrävning.	0,35x0,2	
2757		Utgår	Utgörs av 1 moränsten. Ingen färgning. Ingen anläggning.	0,3	
2764		Stolphål	4 st 0,13-0,17 m stora skärviga stenar. Vissa ställda på högkant.	0,3x0,25	0,2
2772		Stolphål	Stolphål med 6 st skoningsstenar (3 skärviga, 3 rundade, ca 0,1-0,22 m stora). Vissa ställda på högkant. Inslag av bränd lera.	0,5x0,4	0,2

Anl.nr	Ingående kontext	Typ	Beskrivning	Storlek	Djup
2779		Hård	Något tveksam anläggning. Svag mörkfärgning med två stenar i ytan (rundade, 0,05 m stora). Enstaka bränd lera i ytan. Ingen egentlig skärvig sten.	0,5x0,4	0,02
2784		Stolphål	Något tveksam anläggning. Eventuellt ett sönderplöjt stolphål med 2 rundade stenar som skoning (0,1-0,13 m stora). Ingen synlig nedgrävning, rundad "botten".	0,4	0,1
2800		Hård	Mycket tveksam anläggning. Cirka 8 stenar, mest rundade (ca 0,08 m stora), recent material (järn och tegel). Otydlig mörkfärgning. Ev. en mycket skadad hårbotten.	0,8x0,6	0,01
2810		Hård	Hårbotten. Kol och sot samt bränd lera. En skärvig sten (0,08 m stor). Den brända leran kommer från eldning direkt på plats. Något diffus - skadad av plöjning.	0,7x0,5	0,04
2819		Stolphål	Stolphål, närmast rund form. 6 skoningsstenar synliga i toppen (0,1-0,4 m stora). Raka nedgrävningskanter med plan botten. Fyllning av rödbrun sand. Stenar: sammanlagt 23 st (4 skärviga, 19 rundade).	0,65x0,65	0,55
2894		Stolphål	SamlingsID för fyllning och stenskonning i stolphål 2894. Runt stolphål. Fyllningen utgörs av ett lager bestående av kompakt, mörk, gråbrun siltig lera. Kulturlager med riklig förekomst av kol och särskilt sot. Liten mängd bränd lera. Homogent innehåll genom hela lagret. Underlagrades av lera. Tillhör V vägglinjen i långhuset. Beläget strax SV om tröskelstenen (AS2910), sannolikt hör stolphålet till en dörrkonstruktion. 1 sten i plan, skarpkantad, ca 0,1x0,14 m stor i grå granit. Ytterligare 1 sten i fyllningen (ca 0,1 m stor, rundad, i grå granit) samt en totalt söndersmulad skörbränd sten.	0,45x0,5	0,2-0,25
	3090	Nedgrävning	Rund nedgrävning för stolpe. Diffusa nedgrävningskanter men tydlig botten som är 0,05 m djupare i V delen.	0,34x0,3	0,2-0,25

Anl.nr	Ingående kontext	Typ	Beskrivning	Storlek	Djup
2910		Sten	Avlång flat rundad sten i grå granit, påträffad liggande något nedåtvinklad i V vägglinjen i långhuset, strax SÖ om det indragna stolphål som tolkas tillhöra en dörrkonstruktion (AP1924). Tolkas vara en tröskelsten för huset. Underlagrades av lera, dock hittades fragment av bränd lera under stenen vilket tyder på att den grävts ner för att markera ingången. Nedgrävd i den naturliga undergrunden (600), 0,4 m djupt från golvnivån.	0,54x0,33	0,4
2921		Stolphål	Liten grop i plan med ett siltmaterial som är mer grågult/grågrönt än den omgivande leran. Inga stenar i ytan. Beläget direkt innanför stolphålen i V vägglinjen. Extremt diffust vid undersökning, därför osäker status. Ev. litet stolphål eller pinnhål för flätesverk till väggen? Eftersom anläggningen var diffus vid undersökning mättes ingen nedgrävning in, och ingen skiss gjordes.	0,23x0,14	0,05-0,07
2927		Stolphål	Liten grop i plan med ett siltmaterial som är mer grågult/grågrönt än den omgivande leran. Inga stenar i ytan. Beläget direkt innanför stolphålen i V vägglinjen. Extremt diffust vid undersökning, därför osäker status. Ev. litet stolphål eller pinnhål för flätesverk till väggen? Eftersom anläggningen var diffus vid undersökning mättes ingen nedgrävning in, och ingen skiss gjordes.	0,18x0,21	0,05-0,06
2933		Stolphål	Tydligt stolphål med 6 rundade skoningsstenar (0,14-0,3 m stora) där flera stod på hökant. Skarpa vertikala nedgrävningskanter.	0,45x0,40	0,22
2940		Stolphål	Något tveksam anläggning. Ev. sönderplöjd stolphålsbotten. 3 mindre stenar (rundade, 0,05-0,12 m stora) belägna i lera. Rund botten.	0,3-0,35	0,1
2946		Stolphål	Stolphål (botten av). Något sönderplöjt. 2 skoningsstenar (rundade, 0,13-0,15 m stora). Mörkfärgning.	0,35x0,3	0,1
2952		Stolphål	Tydligt stolphål med skoning av skärvig sten. Raka nedgrävningskanter. Rak botten. Hela stolphålet fyllt med sten (10 skärviga stenar, 0,1-0,13 m stora).	0,35	0,2

Anl.nr	Ingående kontext	Typ	Beskrivning	Storlek	Djup
2958		Stolphål	Tydligt stolphål. Anlagt invid en jordfast sten. Stenskonning av 6-10 rundade stenar därav 4 är 0,25-0,35 m i diameter och delvis kantställda. 6 st är 0,08-0,15 m i diameter.	0,6	0,35
2967		Stolphål	Tveksamt stolphål. Ingen direkt mörkfärgning. 3 rundade stenar (0,15-0,2 m stora) - morän? Ytligt.	0,5x0,4	0,1
2974		Utgår	2 stenar lagda direkt på berghäll.	0,25	
2980		Lager	Kulturlagerrest - kolinslag. Lite bränd lera. Inga fynd. Belägen direkt mot berghäll.	0,7x0,6	0,05
3053		Stolphål	Stolphål. Svåravgränsat. Fyllning av moränmaterial (60-70% sand, småsten - 0,01-0,08 m i diameter 20 %, grus 10%). Luckrare än den naturliga moränen. Inslag av organisk silt.	0,55-0,6 (?)	0,2
3085		Stolphål	Mindre stolphål med 2 skoningsstenar (0,15-0,18 m stora, rundade). Rund botten.	0,25x0,2	0,15
3119		Stolphål	Stolphål, närmast runt. Raka nedgrävningskanter och plan botten. Fyllning av rödbrun sand.	0,55x0,55	0,4
3196		Stolphål	Mycket tveksam anläggning. Består egentligen endast av två stenar (skarpkantade, 0,23-0,3 m stora) utan synlig nedgrävning.	0,5	0,25?
3203		Stolphål	Stolphål, närmast rund form. Raka nedgrävningskanter och plan botten. Fyllning av rödbrunt sandblandat grus.	0,75x0,75	0,4
3292		Stolphål	Stolphål, oregelbunden form. Raka nedgrävningskanter med en plan botten. Fyllning av rödbrun sandblandad kulturjord. Stenar: 13 rundade stenar, 0,1-0,3 m stora.	0,6x0,7	0,32
3369		Stolphål	Utgörs av en tvärställd sten. Troligtvis stötta till stolpe/pinne. Stenen var skarpkantad, 0,25 m stor.	0,2	0,18
3376		Lager	Svårdefinierat lager eller botten på anläggning. Mörkfärgad silt med moränsten. Framkom under lager 700. Berghäll under. Troligen kulturlagerrest (ej påverkad/plöjd del av lager 700?).	0,4x0,25	0,05

Anl.nr	Ingående kontext	Typ	Beskrivning	Storlek	Djup
3407		Stolphål	Stolphål. Troligtvis avtryck av stolpen (=3417). Fyllt med moränmaterial. Skoningssten i toppen. Enstaka skoningssten djupare ner. En sten markfast nära botten i SV.	1,0x0,75	0,3-0,4
	3417	Lager	Relativt lös moränsand med inslag av mindre sten (0,03-0,05 m i diameter). Ev. stolpavtryck? 2 bitar lerklining (kom relativt ytligt).	0,34-0,26	0,25
	3635	Lager	Nedre (yttre) fyllning i stolphål. Knappa tiotalet skoningsstenar, flest i toppen (0,1-0,3 m i diameter). Fyllningen består av moränmaterial (varvigt, heterogent, mestadels löst), sand 60-70 %, grus 10 %, småsten (0,01-0,1 m) 20-30 %. Enstaka mindre bitar bränd lera i toppen. Ej inmätt. Tillvaratagen.	0,75x1,0	0,3-0,4
3507		Stolphål	Stolphål. Närmast runt. Raka nedgrävningskanter och plan botten. Skoningsstenar: 10 rundade stenar, 0,1-0,2 m stora.	0,3-0,5	0,3
	2150	Lager	Stolphålsfyllning bestående av moränmaterial: 50-60 % sand, 20 % grus, 20 % mindre stenar (0,01-0,05 m i diameter). Någon inkludering av organiskt material/mylla. Skiljer sig från omgivande morän även genom att vara mer lucker. Stolphålsnedgrävning med något oval form (Ö-V). Relativt vertikala nedgrävningskanter, plan botten.	0,3-0,5	0,2
3527		Lager	Begränsningslinje för morän mot berghäll. Högst ungefärlig. Ytan har trampats på vilket gjort begränsningen något otydlig.		
3564		Utgår	Ansamling med stenar. Avfärdas som stolphål. Där huset befinner sig är ytan väldigt tom på stenar. Möjligen motsvarar 3564 en grop där man gjort sig av med markfasta stenar som varit i vägen för huset. Ingen tydlig nedgrävning kunde iakttas. Sterilen kommer direkt under stenarna. Stenar: 4 skärviga stenar, 5 rundade stenar (0,1-0,5 m stora).	0,9-1,2	

Anl.nr	Ingående kontext	Typ	Beskrivning	Storlek	Djup
3588		Lager/stenpackning	Långsmal ansamling av 35 0,1-0,2 m stora rundade stenar. Belägen mot berghäll med ett tunt myllager emellan. Vegetationsskikt under stenpackning. Mylla under stenpackning.	2,1x0,4	1,9x0,5
3700		Härd	Botten av en härdgrop fylld av ett lager mörkbrunrå kompakt silt innehållande riklig mängd sot och kol. Även riklig förekomst av skörbränd och särskilt skärvig sten (främst rosa granit) genom hela anläggningen. De flesta fragmenten är runt 0,1 m stora. Riklig förekomst av bränd lera. Underlagrades av morän. Härdgropen framkom under husets golvnivå.	0,85x0,8	0,2
3741		Stolphål	Stolphål, rund form. Raka nedgrävningskanter med plan botten. Fyllning av brun lerblandad kulturjord. Rikligt med kol och sot vid platsen för stolpen. Stenar: 2 skärviga stenar, 4 rundade stenar (0,2-0,6 m stora).	0,8x0,9	0,44
3777		Lager	Kompakt nivå av sporadiskt grus och mindre stenar, 0,01-0,07 m i diameter. Kolbitar och fnyk av bränd lera i svart humös silt. Dock övervägande lera. Golvnivå till ingången. Storlek: Max 5 m i N-S riktning, ca 2 m i Ö-V riktning. Ej helt avgränsat mot öster och söder.	4x0,5-1	0,01-0,05
3821		Lager	Kulturlagernivå. Består av humös silt, fnyk av bränd lera och keramik, kolstänk och kolbitar samt stenar (ca hälften skörbrända och skärviga = brända), stenar ca 0,01 m upp till (i undantagsfall) 0,2 m stora. Endast delvis framrensat. Endast mindre partier undersökta. Utomhusavsatt kulturlager. Endast avgränsat mot öster. Fortsätter åt övriga väderstreck. Tydligast kring AP 3741, 2623, 2625. I NÖ tar lagret slut ca 2 m V om husets ingång. Minst 8 m i N-S riktning, minst 6 m i Ö-V riktning. Tar slut mot vägglinjen i SV (i NÖ).	min 8x6	0,01-0,1

Bilaga 2. Fynd

Fyndnr	Kontext	Material	Sakord	Antal	Fragm.grad	Vikt g	Anmärkning	Gallrat
1	738	Sten	Löpare	1	Defekt	383	Ca 1/2 löpare/knacksten, rund, ca 78 mm diam.	
2	3821	Keramik	Kärl	2	Fragment	17	Svartgods; matskorpa/sotbeläggning; passning	
3	3821	Kalksten		2	Defekt	2	2 bitar m passning; fossil (korall & snäcka).	
4	3821	Skiffer	Bryne	2	Fragment	8	2 fragm m passning; möjl del av bryne.	
5	500	Flinta	Avslag	1	Fragment	1	Vitgrå flinta	
6	700	Järn	Järnring	1	Intakt	24	Lätt oval; rundad ten, ca 5 mm i diam.	
7	700	Bränd lera	Lerklining	2	Fragment	1		
8	3635	Bränd lera	Lerklining	3	Fragment	18		
9	700	Järn	Järnring	1	Fragment	1	Ca 1/2. Nitad? liten ring; ringbrynja? 9 mm diam.	
10	1202	Bränd lera	Lerklining	1	Fragment	2	Plan yta	
11	700	Järn	Hästkosöm	1	Intakt	6	Vintersöm; äldre typ.	X
12	1073	Järn	Kniv	1	Fragment	10	Tånge till kniv? Bladet avbrutet?	
13	700	Bly		1	Fragment	2	Litet fragment av blysigill	
14	2565	Slagg	Slagg	1		2	Förslaggad lera	
15	1705	Keramik	Kruka	7	Fragment	1	Mycket små fragment magrad lera	
16	1073	Keramik	Kruka	1	Fragment	5	Förhistoriskt gods; sliten bukskärva	
17	700	Järn	Beslag	1	Fragment	4	Järnplåt m nit; ev del av äldre fällkniv e dyl?	
19	1473	Sten		1	Fragment	113	Skärvsten, ev med en slipad yta.	
22	700	Sandsten	Runsten	1	Fragment	349	Röd sandsten. En runa, trol "R"	
200073	500	Järn	Gångjärn	1	Defekt	420	Långt gångjärn, till ladudörr el dyl.	X
200081	500	Keramik	Kruka	1	Fragment	4	Drejåsar utv, blyglasyr inv.	

Bilaga 3. Makrofossilanalys.

Makroskopisk analys av jordprover från Eggeby gård

Teknisk rapport

Anna Plikk och Jens Heimdahl, Arkeologerna SHM 2018-11-19

Bakgrund

Under den arkeologiska undersökningen vid Eggeby gård insamlades tio jordprover för makroskopisk analys. De provtagna anläggningarna bestod av boplatslämningar (stolphål (4 st), härdar (2 st) samt kulturlager (4 st)). Målsättningen med analysen var att med hjälp av det makroskopiska innehållet komplettera de arkeologiska tolkningarna.

Metod och källkritik

Provtagningen genomfördes av arkeologerna under utgrävningen. Inkomna till laboratoriet preparerades proverna genom flotation och våtsiktning enligt metod beskriven av Wasylikowa (1986). Våtsiktningen skedde i siktar med minsta maskstorlek 0,5 mm. Efter flotteringen förvarades materialet i vatten till dess analys under stereolupp kunde ske. Identifieringen av materialet skedde under ett stereomikroskop med 7–100 gångers förstoring. I samband med bestämningarna utnyttjades litteratur (främst Von Jacomet 2006 och Cappers et al. 2009) samt referenssamlingar av recenta fröer. Den makroskopiska analysen har främst behandlat växtmakrofossil (som inte är ved eller träkol), men även puppor, fekalier, smältor, slagg, ben mm har eftersökts.

Utifrån förekomsten av levande rottrådar kan den provtagna jorden antas utgöra delar av aktiva biologiska horisonter där material av mindre fraktioner kontinuerligt har omlagrats till nutid. Därmed är endast det förkolnade materialet i provet rimligt att tolka som tillhörande den arkeologiska lämningen.

Analysresultat

I tabellen har en del av materialet (det som inte är förkolnade fröer och frukter) kvantifierats enligt en grov relativ skala 1-3 prickar, där 1 prick innebär förekomst av enstaka (ca 1-5 st) fragment i hela provet. 2 prickar innebär att materialet är vanligt – att det i stort sett hittas i alla genomletningar av de subsamplingar som görs. 3 prickar innebär att materialet är så vanligt att de kan sägas vara ett av de dominerande materialen i provet och man hittar det var man än tittar. Allt vegetabiliskt material i tabellen är förkolnat.

Eggeby gård		PM	1660	1018	1143	1782	1949	3820	2149	3776	3887	3942
		A	1383	832	1108	1202	1843	3777	1991	3700	3821	3741
		Kontext	Takb stolpar				Väggstolpe	Kulturlager vid tröskel	Mitthärd	Härd (trol äldre)	Kulturlager	Stolphål
		Volym (l)	1,1	3,3	3,3	3,1	0,5	0,6	2,2	1	0,7	0,6
	Förkolnade vedartade växter	Träkol	•	••	••	••	•	••	••	•••	••	••
	Förkolnade örtartade växter	Förkolnade strån och örtdelar		•	•	•				•	•	
		Basstamdel				•						
	Animaliska rester	Däggdjurs- och fågelben				•						
		Brända benfragment (däggdjur/fågel)							•			
	Övrigt	Glasade smältor									••	
		Sintrad lerklining		•								
		Förkolnade klumpar (ospec.)										•
Förkolnade fröer/frukter mm												
ogräs	Småsnärjmåra	<i>Galium spurium</i>			1	1						1
	Skräppa	<i>Rumex</i> sp.			1							
odlat	Sädeskorn (ospec.)	Cerealiea indet			1							
	Havre	<i>Avena</i> sp.			1							
oklass	Kransblommig växt (ospec.)	cf <i>Lamiaceae</i> indet				1						

Diskussion

Det makroskopiska innehållet i proverna var relativt fattigt, men innehöll visst material som tillför information om lämningen. Prover som endast innehöll träkol är i sammanhanget svåra att tolka och diskuteras inte närmare i denna analys. Proverna diskuteras indelade efter de olika kontexterna.

Takbärande stolpar: PM 11018, 1143, 1660 och 1782, samt en väggstolpe: PM 1949

Innehållet i dessa stolpar varierade mycket. Två av stolparna innehöll endast enstaka små fragment av träkol (1660 och 1949). De övriga tre stolparna innehöll dock mer material. Dels lerklining och förkolnade ört- och strådelar samt basstamdelar, som kan utgöra rester av byggnadens väggar och torvtak som förstörts genom brand. Dels av förkolnade fröer. Prov PM1143 innehöll ett par förkolnade sädeskorn – varav ett från havre och ett så hårt bränt att det inte gick att identifiera, samt åkerogräs som snärjmåra och skräppa. Liknande ogräs förekom också i PM 1782 som också innehöll benfragment. Innehållet speglar sannolikt matlagningen som ägt rum i huset.

Mitthärd PM 2149

Matlagningen i huset speglas genom inslaget av brända benfragment i denna härd. (Makroskopiska innehåll i härdar varierar mycket, även i härdar som använts för matlagning. Om matrester bevaras i detta förefaller vara beroende av tillfälligheter. De fattiga inslaget av matrester i detta fall betyder alltså inte att mat sällan lagats här, eller i ringa omfattning.)

Kulturlager PM 3887, samt stolphål PM 3942 i samma kulturlager

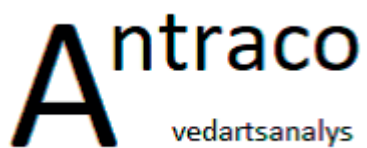
Innehållet i detta kulturlager präglades av små glasade mineralsmältor av en typ som ofta bildas då lerklinande hus brinner. Troligen innehåller detta kulturlagret innehållet raseringsmaterial från en nedbrunnen äldre byggnad.

Stolphålet i kulturlagret saknar inslag av dessa smältor med innehåller spår av åkerogräs (snärjmåra) samt förkolnade klumpar som kan vara bränd mat eller gröt. Möjligen är stolphålet förknippad med en konstruktion eller byggnad som använts för matlagning, men denna tolkning är osäker.

Referenser

- Cappers, R. T. T., Neef, R. & Bekker, R- M. 2009: *Digital atlas of economic plants*. Groningen Archaeological Studies vol 9. Groningen
- Von Jacomet, S., 2006: *Identification of cereal remains from archaeological sites*. 2nd ed. IPAS Basel University, Basel
- Wasylikowa, K., 1986: Analysis of fossil fruits and seeds. I Berglund, B. E. (ed.): *Handbook of Holocene Palaeoecology and Palaeohydrology*. John Wiley & Sons Ltd. 571-590

Bilaga 4. Vedartsanalys

ProjektId 2166

Uppland, Stockholms kommun, Stockholms socken, Akalla 4:1, fornlämning 1058 (boplats)

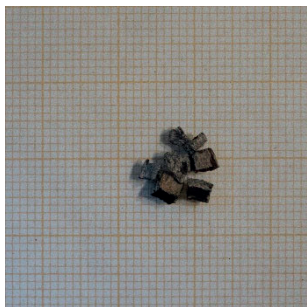

A832, PM1018

Träkolsrester efter flottering av miljöprov. Viss sekundär fragmentering. Framför allt var det eken som finfördelats. Endast tall och björk i daterbar mängd.

Vikt (g)	Analyserad vikt (g)	Fragment	Analyserat antal	Asp*	Bark*	Björk	Ek*	En*	Tall
0,5	0,4	106	63	6	2	14	13	4	24

* Ej tillvarataget

A1383, PM1660

Träkolet var kompakt och endast i liten utsträckning fragmenterat vid flotteringen. Samtliga fragment av välvuxen björk.

Vikt (g)	Analyserad vikt (g)	Fragment	Analyserat antal	Björk
0,1	0,1	8	8	8

*ej tillvaratagen

A1843, PM1949

Kraftigt fragmenterat träkol. I provet även sand och oförkolnat material. Efter rensning återstod mindre än 0,1 gram förkolnad fura.

Vikt (g)	Analyserad vikt (g)	Fragment	Analyserat antal	Tall
0,1	0,1	49	30	3

A1991, PM2149

Provet bestod i sin helhet av asp. Tolv av fragmenten dock så finfördelade att de inte tagits med i tabellen. De utgjordes dock av lövträd med tydliga om än inte helt säkra identifikationer därav beteckningen cf Populus tremula.

Vikt (g)	Analyserad vikt (g)	Fragment	Analyserat antal	Asp	Cf Populus tremula
0,5	0,4	62	50	50	12

A3741, PM3942

Provet bestod av ett mycket stort antal småfragment av ek samt ett litet antal större kolstycken från välvuxen ek med blockerade kärll (tyller) Dessa indikerar i detta fall att det rör sig om kärnved.

Vikt (g)	Analyserad vikt (g)	Fragment	Analyserat antal	Ek
0,4	0,4	Över 100	30	30

A3777, PM3820

Provet bestod av välvuxen och kompakt förkolnad fura. Små flisor av ek noterades även. Dessa togs ej tillvara.

Vikt (g)	Analyserad vikt (g)	Fragment	Analyserat antal	Ek*		Tall
0,3	0,3	33	33	2		31

*Ej tillvaratagen

A3821, PM3887

Främst träkolet från ek fragmenterades vid flotteringen. Träkolet kommer genomgående från välvuxen stam.

Vikt (g)	Analyserad vikt (g)	Fragment	Analyserat antal	Ask	Ek	Tall
0,3	0,3	22	22	1	13	8

Bilaga 5. ^{14}C -analyser

UPPSALA
UNIVERSITET

Ångströmlaboratoriet
Tandemlaboratoriet

Göran Possnert

Besöksadress:
Ångströmlaboratoriet
Lägerhyddsvägen 1
Rum 4143

Postadress:
Box 529
751 20 Uppsala

Telefon:
018 – 471 30 59

Telefax:
018 – 55 57 36

Hemsida:
<http://www.tandemlab.uu.se>

E-post:
Goran.Possnert@physics.uu.se

Uppsala 2019-06-14

Johan Runer
Uppdrag arkeologi i Sverige AB
Enspännargatan 56 bv
165 57 HÄSSELBY

Resultat av ^{14}C datering av träkol från Eggebygård, Stockholm, Uppland. (p 2289)

Förbehandling av träkol och liknande material:

1. Synliga rottrådar borttages.
2. 1 % HCl tillsätts (8-10 timmar, under kokpunkten) (karbonat bort).
3. 1 % NaOH tillsätts (8-10 timmar, under kokpunkten). Löslig fraktion fälls genom tillsättning av konc. HCl. Fällningen som till största delen består av humusmaterial, tvättas, torkas och benämns fraktion SOL. Olöslig del, som benämns INS, består främst av det ursprungliga organiska materialet. Denna fraktion ger därför den mest relevanta åldern. Fraktionen SOL däremot ger information om eventuella föroreningars inverkan.

Före acceleratorbestämningen av ^{14}C -innehållet förbränns det tvättade och intorkade materialet, surgjort till pH 4, till CO_2 -gas som i sin tur grafiteras genom en Fe-katalytisk reaktion. I den aktuella undersökningen har fraktionen INS daterats.

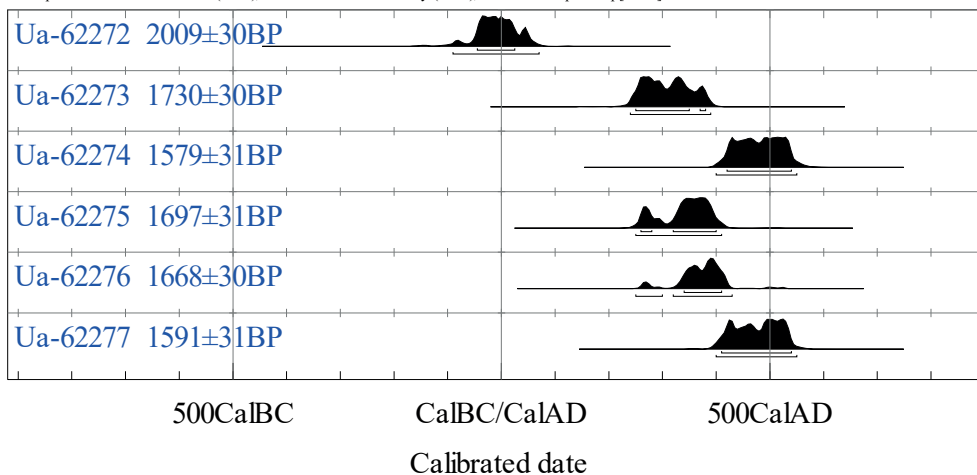
RESULTAT

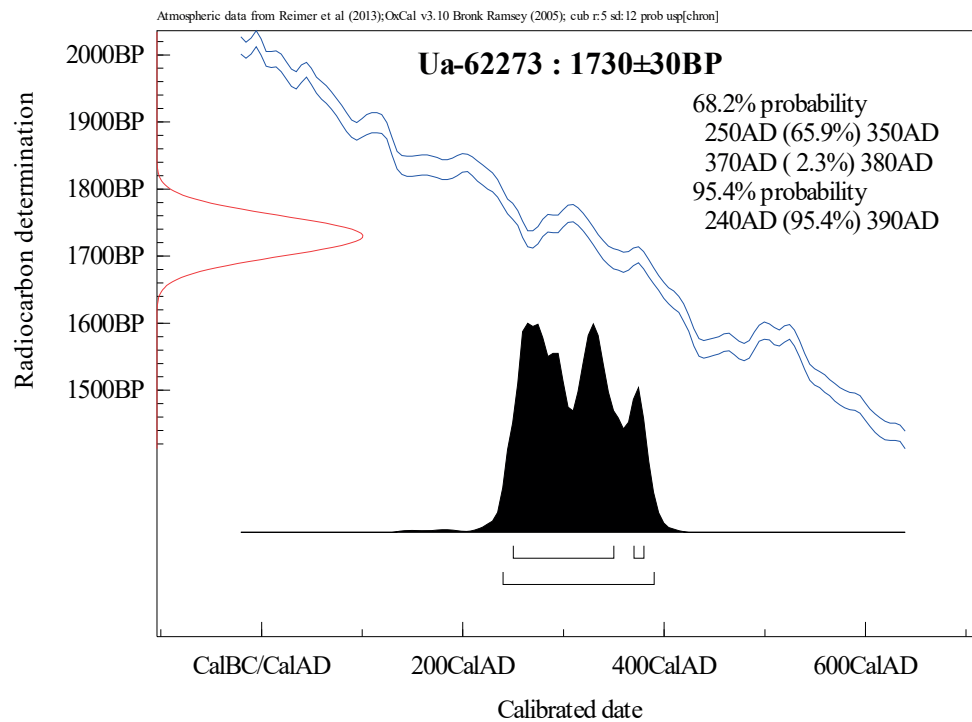
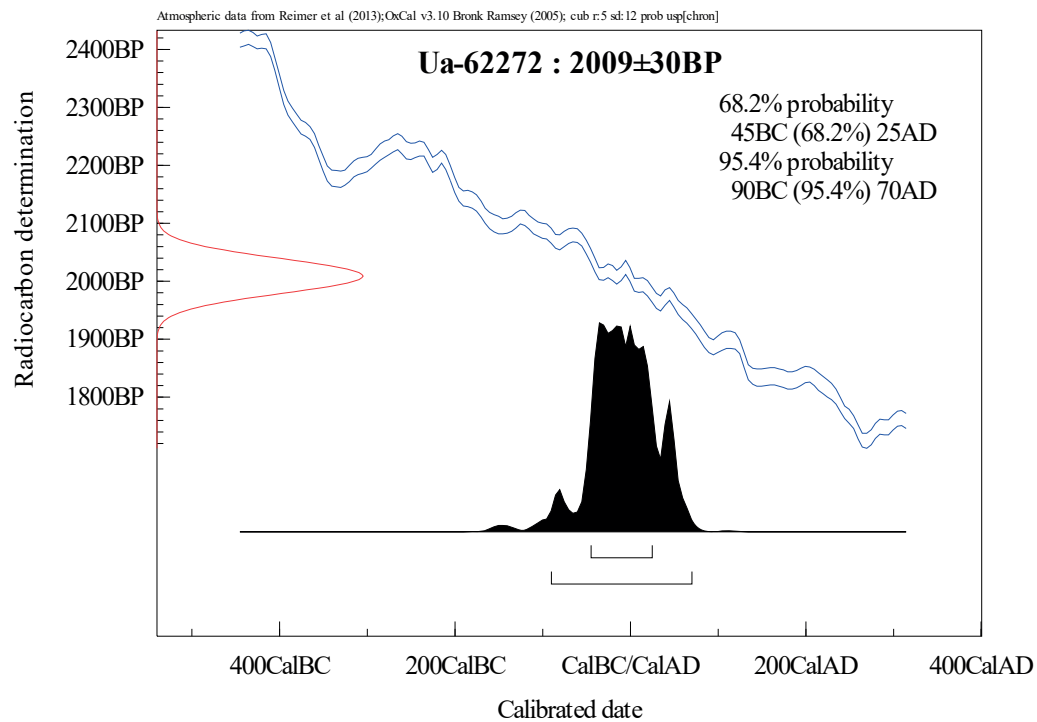
Labnummer	Prov	$\delta^{13}\text{C}_{\text{‰}}$ V-PDB	^{14}C age BP
Ua-62272	A832, PM1018	-24,6	2 009 $\pm$ 30
Ua-62273	A1843, PM1949	-24,8	1 730 $\pm$ 30
Ua-62274	A1991, PM2149	-25,0	1 579 $\pm$ 31
Ua-62275	A3741, PM3942	-25,6	1 697 $\pm$ 31
Ua-62276	A3777, PM3820	-23,5	1 668 $\pm$ 30
Ua-62277	A3821, PM3887	-25,6	1 591 $\pm$ 31

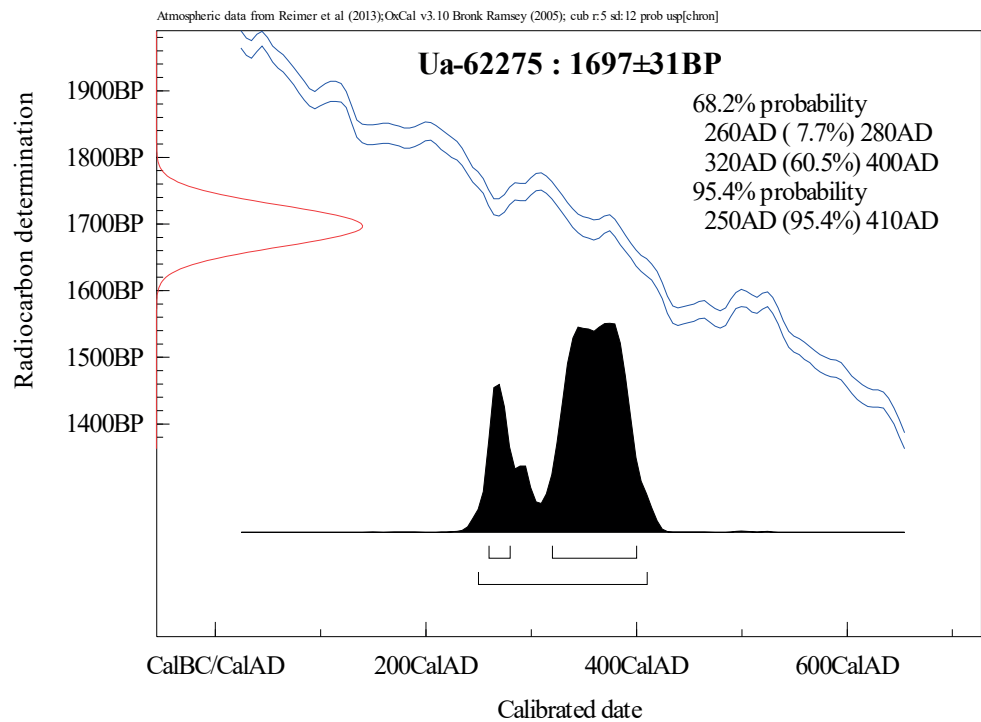
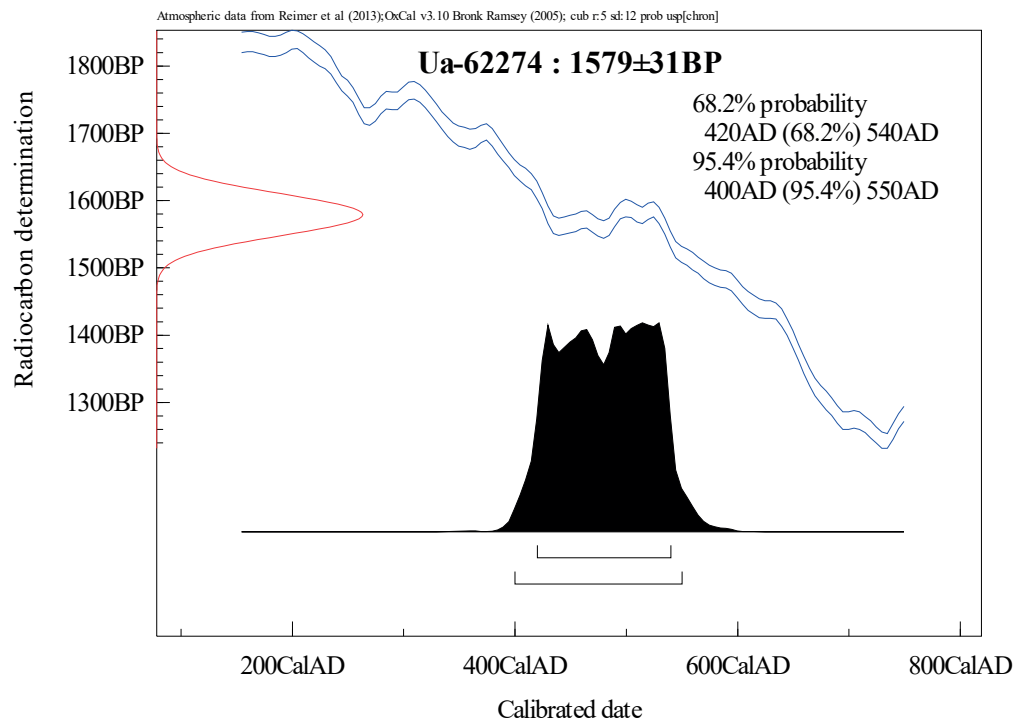
Med vänlig hälsning

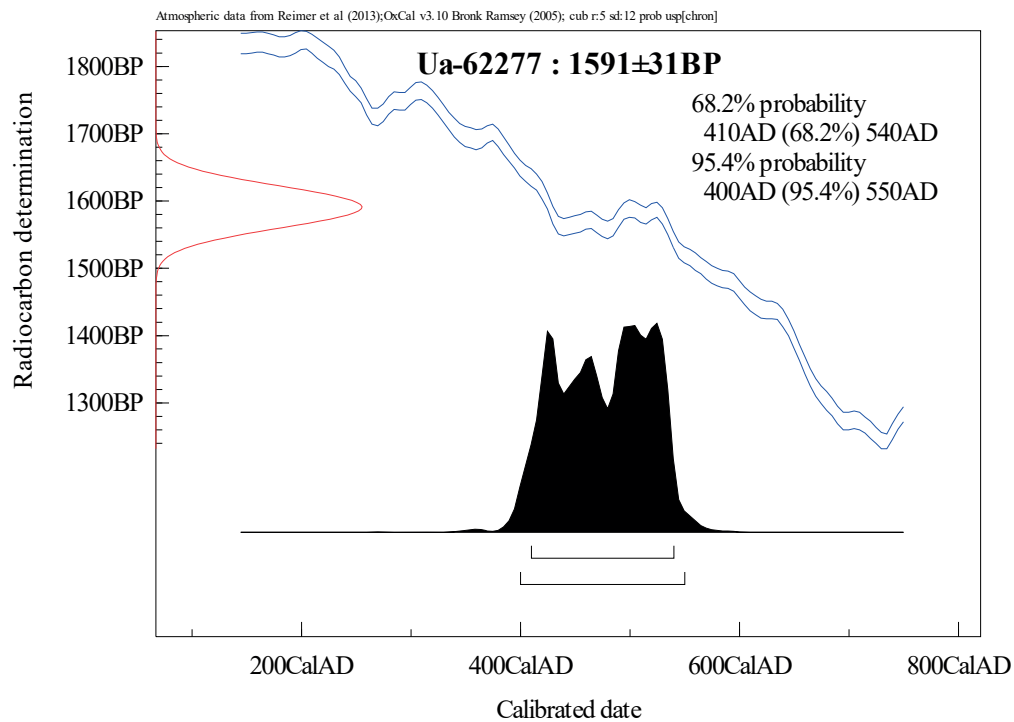
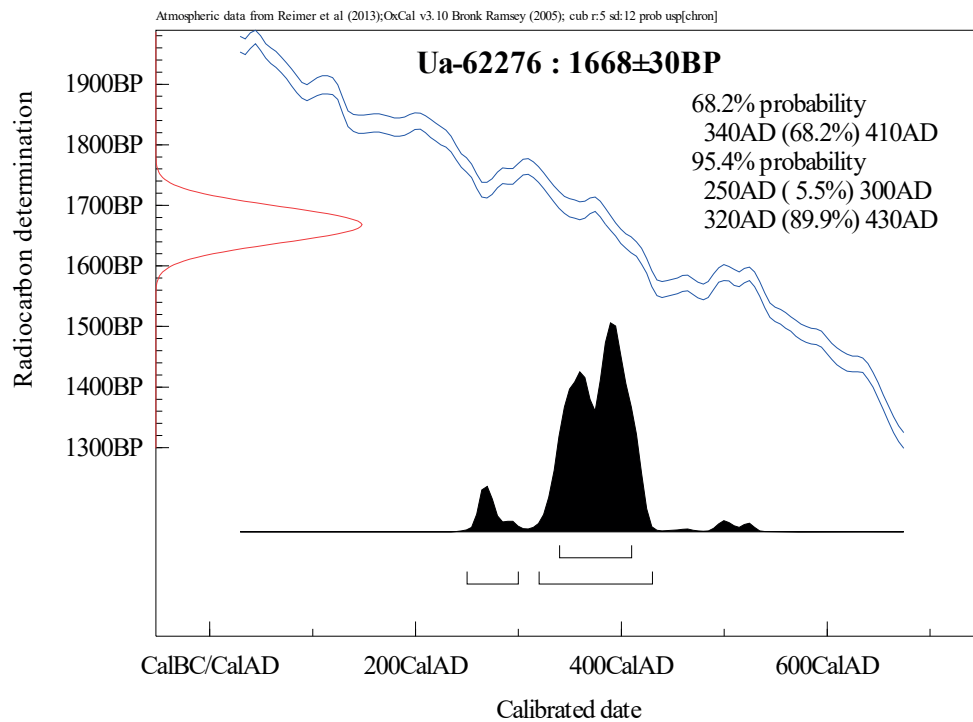
Karl Håkansson / Lars Beckel

Atmospheric data from Reimer et al (2013); OxCal v3.10 Bronk Ramsey (2005); cub r:5 sd:12 prob usp[chron]

UPPSALA
UNIVERSITET

Ångströmlaboratoriet
Tandemlaboratoriet

Göran Possnert

Besöksadress:
Ångströmlaboratoriet
Lägerhyddsvägen 1
Rum 4143

Postadress:
Box 529
751 20 Uppsala

Telefon:
018 – 471 30 59

Telefax:
018 – 55 57 36

Hemsida:
<http://www.tandemlab.uu.se>

E-post:
radiocarbon@physics.uu.se

Uppsala 2019-06-25

Johan Runer
Uppdrag arkeologi i Sverige AB
Enspännargatan 56 bv
165 57 HÄSSELBY

Resultat av ^{14}C datering av makrofossil från Spånga socken, Uppland. (p 2315)

Förbehandling av makrofossiler:

1. 1 % HCl tillsätts (10 timmar, under kokpunkten) (karbonat bort).
2. 0,5 % NaOH tillsätts (1 timme, 60 °C). Löslig fraktion fälls genom tillsättning av konc. HCl. Fällningen som till största delen består av humusmaterial, tvättas, torkas och benämns fraktion SOL. Olöslig del, som benämns INS, består främst av det ursprungliga organiska materialet. Denna fraktion ger därför den mest relevanta åldern. Fraktionen SOL däremot ger information om eventuella föroreningars inverkan.

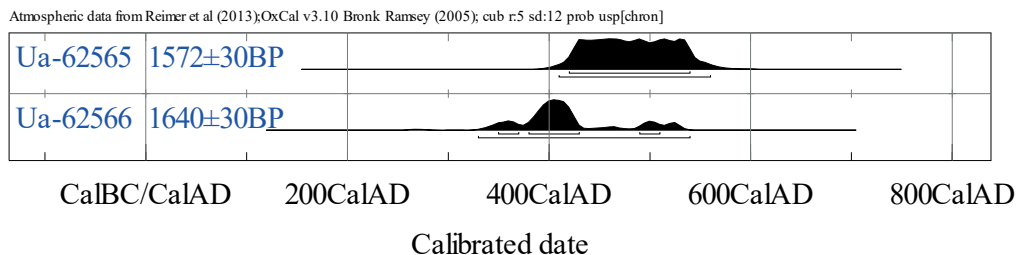
Före acceleratorbestämningen av ^{14}C -innehållet förbränns det tvättade och intorkade materialet, surgjort till pH 4, till CO_2 -gas som i sin tur grafiteras genom en Fe-katalytisk reaktion. I den aktuella undersökningen har fraktionen INS daterats.

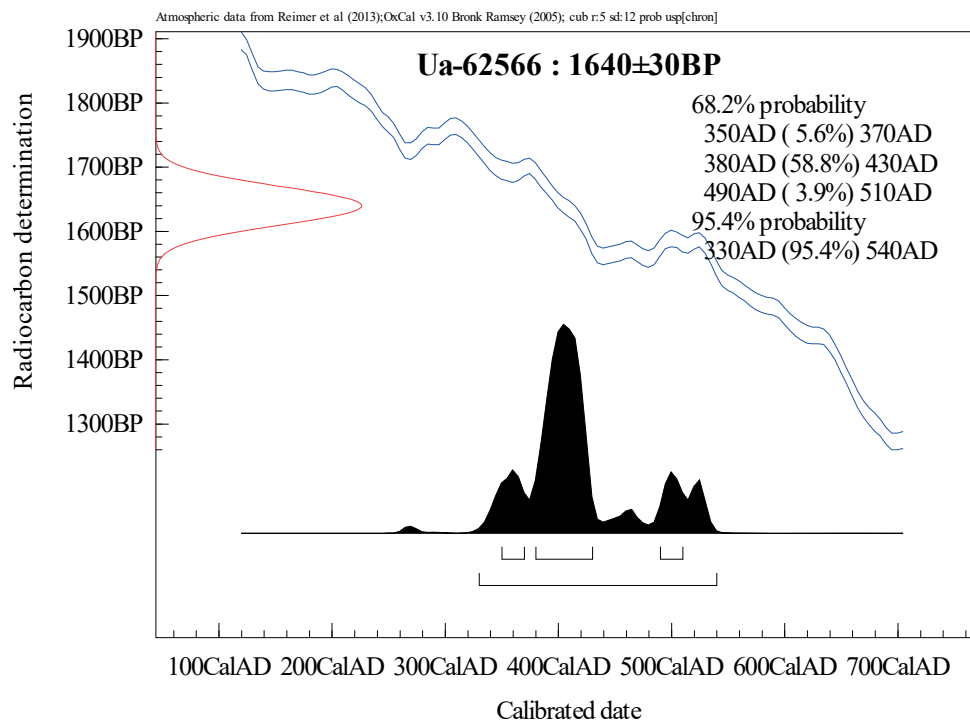
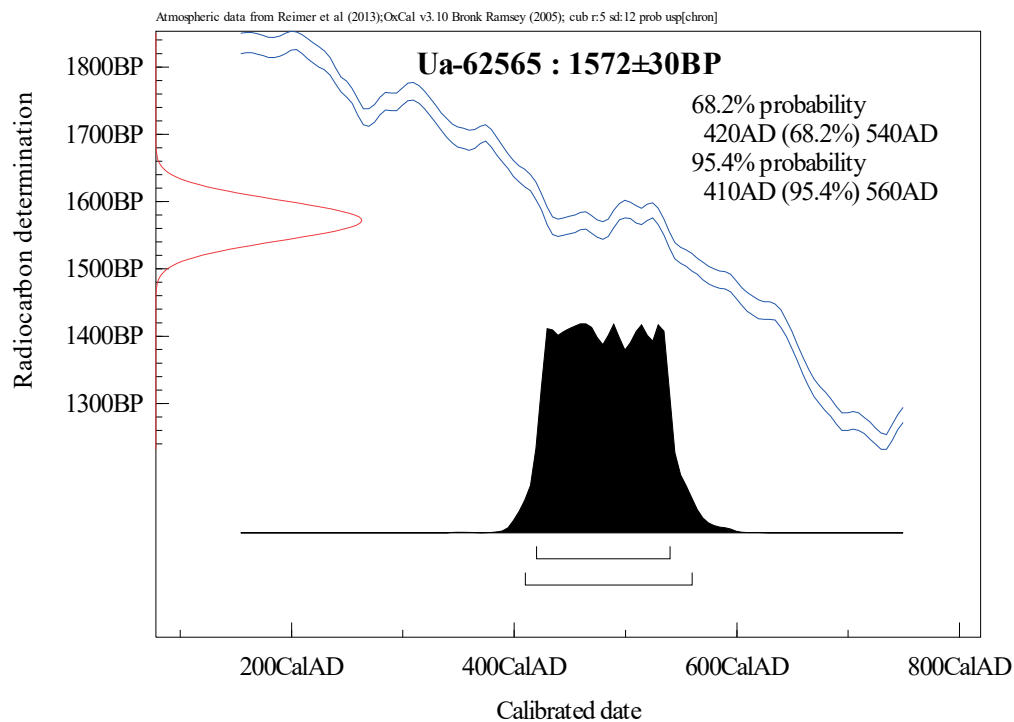
RESULTAT

Labnummer	Prov	$\delta^{13}\text{C}_{\text{‰}}$ V-PDB	^{14}C age BP
Ua-62565	P1143.1108	-21,6	1 572 $\pm$ 30
Ua-62566	P3776.3700	-26,2	1 640 $\pm$ 30

Med vänlig hälsning

Karl Håkansson / Lars Beckel

OXIDER

Avlägsna - Skydda - Bevara

Konserveringsrapporter över föremål från Eggeby, Spånga sn, RAÄ 1058

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Inledning.....	2
Mål.....	2
Syfte.....	2
Metod.....	2
Föremålsstatus.....	2
Konservering.....	2
Konserveringsrapport.....	3

Inledning

Materialet kommer från Eggeby, Spånga sn, RAÄ 1058.

Föremålen består av järn samt ett blyfragment.

Oxider har fått uppdraget att utföra konserveringsarbetet. Följande rapport avser arbetets utförande.

Mål

- Dokumentation
- Konservering
- Dokumentation av uppdraget

Syfte

Det övergripande syftet med konserveringsarbetet är att säkra föremålen från fortsatt nedbrytning, samt exponera ny information.

Metod

Föremålen bedöms individuellt med fokus på läsbarhet och korrosionsgrad. För att säkerställa informationen innan konservering fotograferas materialet. Konserveringsmetoden väljs efter objektets status samt efter de föreningar som vidhäftar dess ytor. Metoden skall vara skonsam mot föremålen.

Föremålsstatus

Föreningarna och korrosionsprodukterna varierar, allt från tunt sittande jord till hårdare produkter.

Konservering

Föreningar och korrosionsprodukter varierar över föremålens ytor, ibland tunt men även som tjocka hårda föreningar. I några fall fanns täta krustor. Konserveringsmetoden valdes efter föremålets specifika status och nedbrytningsgrad.

Målet med konserveringen var att avlägsna föreningar på ett sådant sätt att nivån nåddes till ursprunglig yta om möjligt. Arbetet fram dit var att tillföra så lite kemikalier som möjligt, i kombination med mekanisk rengöring.

Konserveringsrapport

MJ

Rapport id: K19-239

Ort/Anläggning: Eggeby, Spånga sn, RAÄ 1058**Fynd nr:** 6**Kontaktperson:** Johan Runer, Uppdrag arkeologi**Kons nr:****Datum in:** 2019-04-12**Datum ut:** 2019-07-31**Föremål:** Ring**Material:** Järn**Antal:** 1**Mått:****Vikt in:** 22,59g **Vikt ut:** 19,89g**Foto:** Ja**Behandling:**

Ringen är hårt korroderad med flera spjälkningar som resultat, ett par sprickbildningar med högre krutor finns på ytorna.

Ringen före konservering.

Ringen bearbetades under mikroskop med skalpell och dentalverktyg. Efter denna grövre rengöring så blästrades ytorna med aluminiumoxid, där korrosionsprodukter av hårdare och tätare karaktär avlägsnas. Föremålet urlakades med natriumhydroxid (NaOH) kring en nivå av pH 11, till dess att kloridhalten är obefintlig i lakvätskan. NaOH avlägsnas genom lakning i ljummet avjoniserat vatten. Vidare dehydrering med 95%-ig etanol samt torkas.

För att avlägsna och jämna ytorna ytterligare från föroreningar, blästras ytorna återigen, då med glaspärlor. Dehydrering i etanol samt en kontrollerad torkning. Behandlingen avslutas med att en

Konserveringsrapport

MJ

Rapport id: K19-239

ytbehandling läggs i form av Dinitrolpasta som penslas över ytorna, senare appliceras mikrokristallint vax i pastaform.

Ringen efter konservering.

Konserveringsrapport

MJ

Rapport id: K19-239

Ort/Anläggning: Eggeby, Spånga sn, RAÄ 1058**Fynd nr:** 9**Kontaktperson:** Johan Runer, Uppdrag arkeologi**Kons nr:****Datum in:** 2019-04-12**Datum ut:** 2019-07-31**Föremål:** Ring, del av**Material:** Järn**Antal:** 1**Mått:****Vikt in:** 0,17g **Vikt ut:** 0,10g**Foto:** Ja**Behandling:**

Den fragmentariska ringen är helt innesluten i föroreningar.

Ringen före och efter konservering.

Delen bearbetades under mikroskop med skalpell och dentalverktyg. Efter denna grövre rengöring så blåstrades ytorna med aluminiumoxid, där korrosionsprodukter av hårdare och tätare karaktär avlägsnas. Fragmentet urlakades med natriumhydroxid (NaOH) kring en nivå av pH 11, till dess att kloridhalten är obefintlig i lakvätskan. NaOH avlägsnas genom lakning i ljummet avjoniserat vatten. Vidare dehydrering med 95%-ig etanol samt torkas.

För att avlägsna och jämna ytorna ytterligare från föroreningar, blåstras ytorna återigen, då med glaspärlor. Dehydrering i etanol samt en kontrollerad torkning. Behandlingen avslutas med att en ytbehandling läggs i form av Dinitrolpasta som penslas över ytorna, senare appliceras mikrokristallint vax i pastaform.

Konserveringsrapport

MJ

Rapport id: K19-239

Ort/Anläggning: Eggeby, Spånga sn, RAÄ 1058**Fynd nr:** 12**Kontaktperson:** Johan Runer, Uppdrag arkeologi**Kons nr:****Datum in:** 2019-04-12**Datum ut:** 2019-07-31**Föremål:** Kniv, del av**Material:** Järn**Antal:** 1**Mått:****Vikt in:** 9,59g **Vikt ut:** 7,47g**Foto:** Ja**Behandling:**

Föremålet är i stort sätt helt innesluten i föroreningar med underliggande lägre krustbildningar. På dess mitt finns ett bortsprängt område och i anslutning till detta mindre sprickor.

Tången före konservering.

Föremålet bearbetades under mikroskop med skalpell och dentalverktyg. Efter denna grövre rengöring så blåstrades ytorna med aluminiumoxid, där korrosionsprodukter av hårdare och tätare karaktär avlägsnas. Tången urlakades med natriumhydroxid (NaOH) kring en nivå av pH 11, till dess att kloridhalten är obefintlig i lakvätskan. NaOH avlägsnas genom lakning i ljummet avjoniserat vatten. Vidare dehydrering med 95%-ig etanol samt torkas.

För att avlägsna och jämna ytorna ytterligare från föroreningar, blåstras ytorna återigen, då med glaspärlor. Dehydrering i etanol samt en kontrollerad torkning. Behandlingen avslutas med att en ytbehandling läggs i form av Dinitrolpasta som penslas över ytorna, senare appliceras mikrokristallint vax i pastaform.

OXIDER

Avlägsna - Skydda - Bevara

Konserveringsrapport

MJ

Rapport id: K19-239

Detaljen efter konservering.

Konserveringsrapport

MJ

Rapport id: K19-239

Ort/Anläggning: Eggeby, Spånga sn, RAÄ 1058**Fynd nr:** 13**Kontaktperson:** Johan Runer, Uppdrag arkeologi**Kons nr:****Datum in:** 2019-04-12**Datum ut:** 2019-07-31**Föremål:** Bleck, plomb**Material:** Bly**Antal:** 1**Mått:****Vikt in:** 1,52g **Vikt ut:** 1,37g**Foto:** Ja**Behandling:**

Blecket är förorenat och ser ut att vara vikt, ytorna är mycket ojämna.

Blecket före konservering.

Mekanisk rengöring under mikroskop med trästicka och pensel. Då plombens yttre form endast existerar i det tjocka oxid skiktet skulle ett avlägsnande av detta medföra informationsförlust. En kortare behandling med 5% NaOH med följande urlakning. Föremålet placerades i en lösning med H_2SO_4 , (15 droppar/L), pH blir $\approx 2,5$ i 40 min samt fortsatt urlakning med kranvatten.

Konserveringsrapport

MJ

Rapport id: K19-239

Dehydrering i 95%-ig etanol samt kontrollerad torkning. Ett tunt lager med MCW användes som ytskydd.

På plombens ena sida
syns versalerna **LM**

Motsvarande sida har
möjligen ett växtliknande
märke?

Plomben efter konservering.

Konserveringsrapport

MJ

Rapport id: K19-239

Ort/Anläggning: Eggeby, Spånga sn, RAÄ 1058**Fynd nr:** 17**Kontaktperson:** Johan Runer, Uppdrag arkeologi**Kons nr:****Datum in:** 2019-04-12**Datum ut:** 2019-07-31**Föremål:** Beslag**Material:** Järn**Antal:** 1**Mått:****Vikt in:** 3,53g **Vikt ut:** 3,04g**Foto:** Ja**Behandling:**

Föremålet är innesluten i täta föroreningar med en viss underliggande krustbildning. En ytterkant har en bortsprängd yta.

Beslaget före konservering.

Föremålet bearbetades under mikroskop med skalpell och dentalverktyg. Efter denna grövre rengöring så blästrades ytorna med aluminiumoxid, där korrosionsprodukter av hårdare och tätare karaktär avlägsnas. Delen urlakades med natriumhydroxid (NaOH) kring en nivå av pH 11, till dess att kloridhalten är obefintlig i lakvätskan. NaOH avlägsnas genom lakning i ljummet avjoniserat vatten. Vidare dehydrering med 95%-ig etanol samt torkas.

För att avlägsna och jämna ytorna ytterligare från föroreningar, blästras ytorna återigen, då med glaspärlor. Dehydrering i etanol samt en kontrollerad torkning. Behandlingen avslutas med att en

Konserveringsrapport

MJ

Rapport id: K19-239

ytbehandling läggs i form av Dinitrolpasta som penslas över ytorna, senare appliceras mikrokristallint vax i pastaform.

Föremålet efter konservering.

OXIDER

Avlägsna - Skydda - Bevara

OXIDER AB
Box 980
39129 Kalmar

www.oxider.se

Telefon: 0722 47 58 58

E-post: max.jahrehorn@oxider.se

Bilaga 7. Populärvetenskaplig sammanfattning

EN FOLKVANDRINGSTIDA GÅRD I EGGEBY

För ungefär 1500 år sedan, under det som kallas folkvandringstiden, byggdes en gård på Järvafältet. Gården låg nära dagens Eggeby gård.

Spåren av gården hittade vi vid en arkeologiska undersökning, som gjordes innan utomhusbadet byggdes. Före den arkeologiska undersökningen visste ingen att det hade legat en gård här.

Varför heter det folkvandringstiden?

Folkvandringstiden var ungefär i mitten av den tidsperiod som kallas för järnåldern för att man då hade börjat tillverka och använda saker och verktyg av järn. Folkvandringstiden inträffade vid samma tid som det stora Romarriket, som fanns i södra och centrala Europa, gick under. Romarriket hade varit starkt och mäktigt, och romarna och deras kejsare hade härskat och hållit ordning i stora områden nere i Europa, utan-

för Norden. Vid tiden då Romarriket slutade att finnas var det en väldig oreda i Europa. Många olika folkslag flyttade omkring. Det är anledningen till att tidsperioden kallas för "folkvandringstiden".

Sverige blev aldrig en del av Romarriket, men folk som bodde här hade många kontakter med det. Man har handlat med romarna, och vissa personer verkar också ha tjänstgjort som soldater i Romarrikets armé. När dom kom tillbaka hade dom ibland blivit mycket rika, och ha med sig massor med guld hem. Många som bestämde i Sverige på den tiden hade antagligen fått sin makt genom att bli rika på det sättet.

När Romarriket slutade att finnas under folkvandringstiden påverkade det alltså även dom som bodde här. Dom som tidigare kunnat skaffa sig guld och rike-
dom från Rom kunde inte längre det. Det betydde nog att helt nya människor övertog makten. Hela samhäl-

Det arkeologiska undersökningsområdet vid Eggeby gård på Järvafältet.

let blev omorganiserat. Bland annat verkar många nya gårdar byggas på platser där inga gårdar tidigare har funnits.

Gården i Eggeby

Gården i Eggeby byggdes under den här tiden, och kan alltså vara ett resultat av att samhället fick en ny struktur. Någon har fått eller tagit sig rätten att bygga en ny gård här. Vilka som byggt och bott på gården vet vi inte, men vi gissar att det kan ha varit en helt vanlig familj som varken varit rik eller fattig. Dom har haft åkrar på fälten runt omkring. Det finns spår kvar i marken i området kring gården som kan ha vara lämningar av gårdens åkrar. Troligen har det funnits många djur på gården, kanske kossor och grisar, får, getter och höns. Djuren har också betat på markerna kring gården.

Trälar och djur

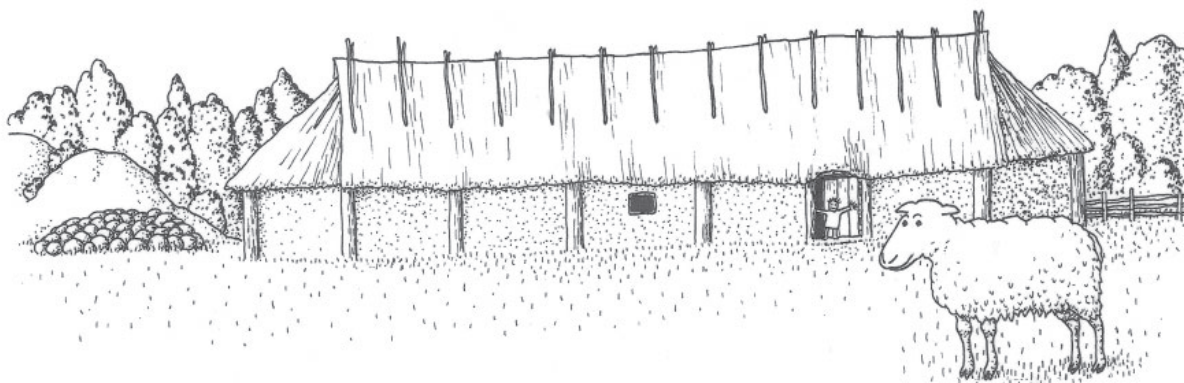
På den här tiden fanns det också slavar i samhället, eller "trälar" som dom kallades. Det var människor som var tvungna att arbeta åt andra utan att få någon lön och utan att ha rätt att sluta arbeta. Det kan ha funnits en eller flera trälar på gården, som familjen haft för att hjälpa till med alla sysslor. Det fanns massor som behövde göras, till exempel: plöja, så och skörda åkrarna, vakta djuren på bete, bygga stängsel, laga mat och tillverka kläder.

Under järnåldern byggde man inga hus av sten, utan alla hus var byggda av trä. De spår som vi hittade av gården vid den arkeologiska utgrävningen består mest av större och mindre hål som grävts för de trästolpar som ingick i gårdens byggnader. Sådana hål kallar vi arkeologer för "stolphål". Vi har också hittat gamla jordlager där det fanns en del trasiga saker som folk från gården hade kastat eller tappat.

Ett långhus

Gårdens viktigaste hus var ett stort och långt hus där taket bars upp av grova trästolpar. Huset var 17 meter långt och 7 meter brett. Den här typen av långa hus är vanliga under järnåldern och dom kallas för "långhus". En del av långhuset i Eggeby har utgjort den del där människorna på gården bodde. Här fanns en eldplats, där man eldade för att värma upp huset och för att laga mat. Vi har hittat spår som visar att man tillagat kött här. I den andra änden av långhuset har vi hittat spår som visar att detta kan ha använts som förråd för mat, bland annat säd av havre.

Ett annat mindre hus har legat invid långhuset. Exakt hur detta hus har sett ut vet vi inte. Däremot visar spår att det här mindre huset också kan ha använts för matlagning. Klumpar som hittades i ett av stolphålen som hört till det lilla huset kan vara spår av mat, kanske gröt.

Ungefär såhär kan långhuset i Eggeby ha sett ut under folkvandringstiden. Illustration: Jonathan Lindström.

Dom föremål vi hittat och som kan knytas till gården är väldigt få. I långhuset hittade vi en halv järnkniv och några krukskärvor. I det lilla huset hittade vi också några krukskärvor, bland annat en som verkar ha fastbränd mat på insidan. Sedan har vi också hittat små brynen, alltså slipstenar som använts då man vässat knivar och andra järnverktyg.

En del av en järnkniv från den folkvandringstida gården.

Begravningar och bränder

Den folkvandringstida gården fanns antagligen i ungefär hundra år. På hundra år hann många människor födas och dö på gården. På den här tiden var religionen "hednisk", vilket betydde att man trodde på asagudarna, till exempel Tor, Freja och Oden. Under den hedniska tiden använde man inte kyrkogårdar, utan begravnade sina döda på gravfält, i gravar som markerades med stenar. Ett sådant gravfält med 30 gravar är fortfarande synligt i skogen ungefär 100 meter norr om gården. Kanske har det hört till gården?

Vid folkvandringstidens slut brann gården. I både långhuset och det lilla huset fanns träkol kvar från branden. Efter branden övergav man platsen. Gården byggdes inte upp igen.

Vid folkvandringstidens slut blev det en klimatförändring, som innebar att det blev mycket kallare. Det ledde till att det blev svårare att odla mat, och sjukdomsepedemier bryter ut. Många människor dog, och hela samhället blev återigen omvandlat. Kanske är det detta som ligger bakom att den folkvandringstida gården vid Eggeby överges?

Runstensfynd

När en ny gård byggs vid Eggeby så är det nog på den plats där gården fortfarande ligger kvar. Denna gård

har antagligen funnits senast under vikingatiden, som är den sista tidsperioden under järnåldern. Efter vikingatiden kommer medeltiden.

Vid vikingatidens slut börjar människorna bli kristna, och en träkyrka byggs i Spånga. Vid kyrkan anläggs en kyrkogård, där människorna nu börjar begrava sina döda. De som har det lite bättre ställt får sina gravar markerade med runstenar. När stenkyrkan i Spånga byggs senare under medeltiden har många eller alla av dessa äldre runstenar gått sönder eller blivit sönderslagna. Många bitar av de trasiga runstenarna har hittats vid kyrkan i Spånga. Bland annat har de använts som byggmaterial.

En bit av en runsten från Eggeby.

Vid vår arkeologiska undersökning vid Eggeby gård hittade vi också en bit av en sådan runsten. Den kan ha legat i grunden till en lada. Prästen i Spånga bor under medeltiden på Eggeby gård. Kanske är det när prästen låtit forsla byggmaterial till ladans grund från kyrkogården i Spånga som runstensbiten hamnat här?

Under försommaren 2018 genomfördes en arkeologisk undersökning av boplatslämningen L2012:233/RAÄ Stockholm 1058. Undersökningen var föranledd av att Stockholms stad planerade att uppföra ett utomhusbad på platsen.

L2012:233/RAÄ Stockholm 1058 visade sig utgöra spår av en folkvandringstida gård i form av ett treskeppigt långhus och (minst) en mindre byggnad. Det kunde också konstateras att gården hade brunnit. Vid undersökningen påträffades även ett runstensfragment från sen vikingatid, i ett lager med medeltida/tidigmoderna fynd. Lagret, tillsammans med enstaka andra anläggningar, ska eventuellt kopplas till en eller flera tidigare ekonomibyggnader inom undersökningsområdet.

